

Vlaams
Parlement

ingediend op **874** (2020-2021) – Nr. 1
28 juni 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Tinne Rombouts

over de evolutie van het zwerfvuil
en de aanpak hiervan

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele;

Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;

Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel;

Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;

Staf Aerts, Mieke Schauvliege;

Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;

Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;

Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens;

Bart Tommelein, Bart Van Hulle;

Johan Danen, Chris Steenwegen;

Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Uiteenzettingen door de sprekers.....	4
1.	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij	4
1.1.	Vlaanderen Mooi/Mooimakers	4
1.2.	Materialenbeheer van de OVAM	5
2.	Fost Plus	4
3.	Interregionale Verpakkingscommissie	10
4.	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten	12
5.	Bond Beter Leefmilieu.....	15
II.	Vragen en opmerkingen van de leden.....	18
1.	Tussenkomsst van Mieke Schauvliege	18
2.	Tussenkomsst van Bruno Tobback	20
3.	Tussenkomsst van Inez De Coninck	21
4.	Tussenkomsst van Tinne Rombouts	22
5.	Tussenkomsst van Sam Van Rooy	23
6.	Tussenkomsst van Willem-Frederik Schiltz.....	24
7.	Tussenkomsst van Gwenny De Vroe.....	24
III.	Antwoorden	24
1.	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij	24
2.	Fost Plus.....	27
3.	Interregionale Verpakkingscommissie	30
4.	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten	31
5.	Bond Beter Leefmilieu.....	34
IV.	Aanvullende vragen en antwoorden	35
1.	Vragen	35
2.	Antwoorden.....	36
	Gebruikte afkortingen	38
	Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie hield op 9 juni 2021 een hoorzitting over de evolutie van het zwerfvuil en de aanpak hiervan. Recente cijfers geven immers een toename van het zwerfvuil aan. De evolutie van het (drank)verpakkingsafval, de inzamel- en recyclagecijfers, het zwerfvuil en de kosten hiervan, en het invoeren van statiegeld als (gedeeltelijke) oplossing vormen reeds lang het voorwerp van debat in de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie van het Vlaams Parlement. Voor recente besprekingen kan verwezen worden naar het voorstel van resolutie over de vermindering van de hoeveelheid wegwerpplastics en de snelle invoering van statiegeld op drankverpakkingen (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 307) in de commissie van 26 januari 2021 en de vragen om uitleg in de commissie van 16 maart 2021 en 20 april 2021 (*Vragen om uitleg*, VI.Parl. 2019-20, nr. 2091, 2604 en 2821). Over de juiste cijfers en de berekening van de vermelde gegevens hield de commissie een hoorzitting met John Wante, stafmedewerker Materialenbeheer, en Els Gommeren, coördinator Team Vlaanderen Mooi/Mooimakers van OVAM; Steven Boussemaere, directeur Innovation & Business Development, Fost Plus; Marc Adams, directeur Interregionale Verpakkingscommissie, Piet Coopman, diensthoofd Afvalbeleid, VVSG – Interafval; Tycho Van Hauwaert, expert Circulaire economie en zware industrie, BBL.

De bij de toelichtingen gebruikte presentaties zijn te vinden op de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

I. Uiteenzettingen door de sprekers

1. Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij

1.1. Vlaanderen Mooi/Mooimakers

Els Gommeren, coördinator van het Team Vlaanderen Mooi/Mooimakers van de OVAM, heeft het vooral over het cijfermateriaal dat al beschikbaar is. Er zijn met betrekking tot zwerfvuil twee doelstellingen, namelijk de hoeveelheid zwerfvuil op de grond ten opzichte van 2015 met 20 procent laten dalen en de netheidsindex voor de drie slechtste doelplaatsen, de autosnelwegparkings, de afvalverzamelplaatsen en de stopplaatsen van het openbaar vervoer, met 10 procent te laten stijgen. De netheid van de andere doelplaatsen mag niet dalen.

De evolutie van de hoeveelheid zwerfvuil van 2015 tot en met 2019 vertoont een stijgende lijn. De nulmeting in het referentiejaar 2015 is 20.426 ton. Er is nog geen daling. De vermelde hoeveelheden betreffen wel het zwerfvuil dat effectief ergens op de grond lag. Een daling met 20 procent zou tot 16.341 ton moeten leiden. In 2019 ging het nog om 39 procent te veel zwerfvuil. Ten opzichte van 2015 en 2017 was er in 2019 een stijging met respectievelijk 11 procent en 14 procent. Deze doelstelling wordt duidelijk nog niet gehaald.

De inhoud van de vuilnisbakken van de lokale besturen vertoont een stijgende lijn, van 7000 ton in 2017 naar 11.468 ton in 2019. De hoeveelheid correct gedeponeerd los afval in de vuilnisbakken stijgt sneller dan de totale hoeveelheid zwerfvuil, wat betekent dat het relatieve aandeel van het correct gedeponeerde los afval in de vuilnisbakken is gestegen. In 2019 is ongeveer 35 procent in de vuilnisbakken en 65 procent op de grond terechtgekomen. Dit betekent dat de aanpak werkt.

De kosten zijn doorheen de jaren wel relatief stabiel gebleven. In 2015, 2017 en 2019 ging het om respectievelijk 164 miljoen euro, 151 miljoen euro en 161 miljoen euro. Dit omvat ook de kosten voor het ledigen van de vuilnisbakken, die net zijn bedoeld om zwerfvuil te vermijden.

De netheidsindex schept met een score op honderd een beeld van de netheid in Vlaanderen. Hiervoor worden niet enkel zwerfvuil of sluikestort gemeten, maar ook andere factoren die de netheid beïnvloeden, zoals hondenpoep en graffiti. In elf typeomgevingen, zoals autosnelwegparkings, bushaltes of wegen op industrieterreinen, wordt elk seizoen een meetcampagne gehouden. Sinds 2017 worden al die metingen door hetzelfde onderzoeksbureau verricht. Dit komt neer op 8000 metingen per jaar.

In het referentiejaar 2014 scoorde Vlaanderen 84 op 100. Er is een stijgende lijn, met in 2017 een lichte terugval naar 82 op 100. Het verschil wordt echter pas significant als de stijging of daling meer dan 4 punten bedraagt. In 2018 was er een ernstige daling, waarvoor de OVAM geen sluitende verklaring heeft. In 2019 en 2020 was er dan weer een significante verbetering. Los van de stijging van de hoeveelheid zwerfvuil, is er duidelijk een verbetering van de netheid op zich. Volgens de netheidsindex scoort Vlaanderen voor twee van de drie slechtste doelplaatsen minstens 10 procent beter dan in 2014. Enkel op de autosnelwegparkings is nog niet voldoende verbetering vastgesteld.

In tegenstelling tot de hoeveelheid zwerfvuil en de kosten, wordt de netheidsindex elk jaar opgesteld. Dit betekent dat de OVAM kan nakijken of er in 2020 een COVID-19-effect is geweest. De getallen lopen evenwel gelijk met de andere jaren, wat niet op een dergelijke impact wijst. Ten gevolge van de sluiting van de recyclingeparken was er wel sprake van een tijdelijke stijging in de hoeveelheid sluikestort, maar die wordt niet gereflecteerd in de netheidscijfers.

De netheidsindex is in 2020 gestegen, wat in verhouding tot de hoeveelheid zwerfvuil contradictorisch lijkt, maar dat hoeft niet noodzakelijk het geval te zijn. Ten eerste gaat het over twee verschillende jaren, want de meting van de hoeveelheden en de kosten heeft betrekking op 2019. Ten tweede zijn het twee verschillende indicatoren. De netheidsindex meet de situatie op het terrein. De hoeveelheden en de kosten verwijzen naar wat is opgeruimd. Door naar het ontstaan en de verspreiding van zwerfvuil te kijken, wordt de druk gemeten. De verbetering van de netheid wijst erop dat het curatief beleid werkt. Hoewel de hoeveelheid zwerfvuil in 2019 dus is gestegen, slagen de lokale besturen en de vrijwilligers er wel in het openbaar domein net te houden. De consumptiepatronen wisselen ook. Sinds 2017 wordt veel meer on the go geconsumeerd. In het uitvoeringsplan voor het huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval is niet altijd rekening gehouden met dit veranderend consumptielandschap.

Hoewel meer zwerfvuil in de vuilnisbak terechtkomt, beseft de OVAM dat de druk toeneemt. In het begin van 2021 is een rondetafelgesprek met de publieke sector en de private sector georganiseerd met als doel een charter op te stellen en aan productgerelateerde preventie en handhaving te werken. Op 4 juni 2021 is de ondertekeningsronde begonnen. De productgerelateerde preventie houdt onder meer een reductie in van de zwerfvuilgerelateerde producten die op de markt worden gebracht. Zo wordt naar alternatieve verpakkingssystemen en dergelijke gekeken. De handhaving is een van de zaken die uit het charter zijn voortgevloeid. De OVAM zal dertig handhavers aanstellen die zich specifiek op sluikestorten en vooral op zwerfvuil zullen richten.

1.2. Materialenbeheer van de OVAM

John Wante, stafmedewerker Materialenbeheer van de OVAM, gaat verder in op de vraag hoe de zwerfvuilkosten zullen worden bepaald en aan de producenten worden doorgerekend. Volgens het Materialendecreet moeten de zwerfvuilkosten worden doorgerekend naar de producenten van alle producten met een significante impact op het zwerfvuil. Het is dan ook belangrijk de samenstelling van het

zwerfvuil te kennen. Hiervoor is een grootschalige meetcampagne op drie vlakken opgezet.

Ten eerste wordt in de vier seizoenen gemeten. De metingen in de herfst van 2019 en in de winter van 2019-2020 zijn afgerond, maar de metingen in de lente en de zomer van 2020 zijn ten gevolge van de coronapandemie tot in 2021 uitgesteld. Hierdoor zullen de definitieve resultaten pas in het najaar van 2021 gekend zijn.

Ten tweede wordt op heel diverse plaatsen in heel Vlaanderen gemeten. In een stedelijke omgeving gaat het bijvoorbeeld om winkelstraten of om stopplaatsen van het openbaar vervoer, waar veel zwerfvuil wordt verwacht. Om een zo goed mogelijk beeld van de samenstelling van het zwerfvuil te krijgen, wordt ook op rustige plaatsen in een landelijke omgeving gemeten.

Ten derde worden ook zeer veel verschillende fracties geteld. In totaal wordt gemeten hoeveel items van 27 verschillende fracties in het zwerfvuil aanwezig zijn. Die aandelen worden gemeten aan de hand van het aantal stuks, het volume en het gewicht. Sigarettenpeuken zijn een typisch zwerfvuilproduct en zijn in hoge mate aanwezig in aantal stuks, maar vertegenwoordigen slechts een beperkt volume en gewicht. Het aantal verpakkingen is veeleer beperkt in aantal stuks, maar vertegenwoordigen wel een belangrijk volume en gewicht. Als de zwerfvuilkosten over de verschillende producten op de markt worden verdeeld, moet hiermee rekening worden gehouden. Aangezien het zwerfvuil in een enkele beweging wordt ingezameld, moet het een gemiddelde zijn tussen de samenstelling in aantallen, volume en gewicht.

De voorlopige resultaten van de metingen in de herfst en de winter van 2019 geven geen grote verschuivingen aan ten opzichte van eerdere metingen. De metingen zijn al gestart in 2006, toen ook een grootschalige campagne is opgezet. Er zijn tussentijds ook nog kleinere meetcampagnes geweest.

De resultaten gaan steeds in min of meer dezelfde richting. De belangrijkste fracties zijn sigarettenpeuken, kauwgom, drankverpakkingen en huishoudelijke verpakkingen, zoals folies, schaalpjes en bekertjes. Dit moet nog verder worden bevestigd door wat tijdens de metingen in de lente en de zomer van 2021 op straat wordt aangetroffen, zodat de OVAM een totaalbeeld van het aandeel van de verschillende producten krijgt.

Daarnaast is het eveneens nodig de zwerfvuilkosten per gemeente te bepalen, zodat de gemeenten kunnen worden vergoed voor de inspanningen die ze leveren. Ook de Vlaamse agentschappen die inspanningen leveren om zwerfvuil op te ruimen of ter zake een beleid uitwerken, moeten hiervoor correct worden vergoed.

Om die reden loopt een studie om na te gaan wat de referentieopruimkosten in de verschillende omgevingstypes zijn. Die kosten zijn ook afhankelijk van de vervuilingssnelheid, want sommige plaatsen geraken sneller vervuild dan andere, wat dan weer een impact op de opruimfrequentie heeft. Om een bepaalde netheid te bereiken, wordt in het model rekening gehouden met de opruimfrequentie en met de kostenefficiëntie. Het is de bedoeling een referentiekostprijs te bepalen, die dan kan worden gebruikt om de gemeenten te vergoeden. De studie bevindt zich momenteel in de eindfase, maar een aantal parameters moeten nog worden verfijnd. De OVAM wil eveneens nagaan of de kosten in het model met de andere schattingen overeenkomen. De methodologie wordt in een klankbordgroep afgetoetst. In die klankbordgroep zitten vertegenwoordigers van de overheden die inspanningen met betrekking tot zwerfvuil leveren, namelijk de OVAM, AWV en Interafval, vertegenwoordigd door de stad Antwerpen en de VVSG, en vertegenwoordigers van de producenten met het hoogste aandeel in het zwerfvuil, namelijk Fost Plus, Comeos, Fevia en FETABEL.

2. Fost Plus

Steven Boussemaere, director Innovation & Business Development, Fost Plus, gaat eerst in op het functioneren van Fost Plus, de ambities en de strategie. In een tweede deel focust hij op de resultaten van 2020.

Fost Plus is een vzw die halverwege de jaren 90 werd gecreëerd door het bedrijfsleven om uitvoering te geven aan de producentenverantwoordelijkheid voor huishoudelijke verpakkingen. De bedrijven die verpakte producenten op de Belgische markt brengen, hebben bepaalde verplichtingen inzake de recyclage van hun verpakkingen. Ze kunnen dat zelf doen of die taak toevertrouwen aan een vzw, in dit geval Fost Plus.

De vzw functioneert op een heel duidelijk bepaalde wettelijke basis, een interregionaal samenwerkingsakkoord tussen de drie gewesten. Dat laat toe om uniformiteit te hebben in het beheer van huishoudelijke verpakkingen in België. Daarenboven functioneert Fost Plus op basis van een erkenning die wordt toegekend door de IVC en van erkenningsvoorwaarden die een hele reeks verplichtingen bevatten.

Het model is gestoeld op een samenwerking tussen een hele reeks actoren, zowel publiek als privé. Langs private kant gaat het over de verpakkingsverantwoordelijken zelf, de bedrijven, maar ook over private afvalbedrijven, de bedrijven die recycleren. Langs publieke kant is er de samenwerking met de lokale besturen die verenigd zijn in intercommunales voor afvalbeheer en uiteraard ook de IVC die toeziet op het functioneren van Fost Plus en ook de resultaten controleert. Om één jaar de selectieve inzameling, sortering en de recyclage van het huishoudelijk verpakkingsafval in België te organiseren, is er ongeveer een budget van 250 miljoen euro vereist, waarvan 50 miljoen euro uit de verkoop van de ingezamelde materialen en 200 miljoen euro via de Groene Puntbijdragen, die door de leden van Fost Plus aan Fost Plus worden uitgekeerd.

De ambities van Fost Plus zijn zeer duidelijk en werden een aantal jaar geleden vastgelegd door de raad van bestuur. Fost Plus wil een recyclageoplossing kunnen aanbieden voor alle huishoudelijk verpakkingsafval. Voor elke huishoudelijke verpakking die op de markt wordt gebracht, moet er tegen 2025 een recyclageoplossing zijn. Dat is een zeer duidelijk objectief.

Om dat te bereiken, moet er meer ton huishoudelijk verpakkingsafval worden opgehaald. Er moet een hogere recyclagegraad worden gehaald en dat moet gebeuren via efficiënte systemen. De drie elementen moeten in evenwicht zijn. Het is immers niet moeilijk om meer ton op te halen, maar het kan slechte kwaliteitsstromen opleveren, wat dan weer een probleem kan geven op het niveau van recyclage.

Een derde pijler van de set ambities is digitalisatie. Het is de bedoeling om zo veel mogelijk te digitaliseren, zo betrouwbaar mogelijke data te hebben en daar de nodige lessen uit te trekken. Op die manier kunnen bijvoorbeeld de tonnages die op het terrein worden ingezameld, realtime worden geregistreerd op de weegbruggen.

In 2018 werden hebben de bedrijfsfederaties Comeos, DETIC en Fevia een aantal ambitieuze doelstellingen naar voren geschoven, die werden geïntegreerd in het Verpakkingsplan 2.0 van de Vlaamse Regering. Die ambities hebben betrekking op het uitbreiden van de inzameling en de recyclage van plastic verpakkingen, op een grotere captatie van de verpakkingen die zich in de openbare ruimte bevinden en buitenshuis worden geconsumeerd, op het gebruik van gerecycleerd materiaal in drankverpakkingen. Daaruit kunnen een aantal heel specifieke doelstellingen worden uitgelicht. Zo is er de doelstelling om inzake plastic verpakkingen een percentage te

bereiken van 50 procent in 2020. Die doelstelling moet op Europees niveau in 2025 worden behaald. Het was de bedoeling dat België die ambitie al in 2020 zou behalen, om uiteindelijk naar 65 procent recycling van plastic verpakking te evolueren in 2023 en tot 70 procent in 2030. Dat zijn zeer ambitieuze doelstellingen die alleen maar kunnen worden bereikt met een stabiel beleid.

De aanpak om die doelstellingen te behalen, is gebaseerd op twee pijlers. De rode draad is de ambitie om tegen 2025 een recyclageoplossing te hebben voor alle huishoudelijke verpakkingen. De eerste pijler is het bevorderen van het sorteren thuis. De spreker verwijst naar het uitbreiden van de blauwe zak met alle andere plastic verpakkingen die geen flessen en flacons zijn, omdat die al van oudsher bij de pmd-fractie behoorden. Die operatie is gestart in 2019 en heeft op 1 april 2021 alvast in Vlaanderen een volledige uitrol gekregen. Tegen het einde van 2021 zal die in heel België gerealiseerd zijn. Die operatie laat toe om 8 kilogram per inwoner per jaar extra plastic verpakkingen op te halen. Dat betekent een stijging van een hoeveelheid van 160.000 ton pmd tot ongeveer 250.000 ton pmd. Op die manier wordt een kleine 100.000 ton plastic verpakkingen geïnjecteerd in de circulaire economie.

De tweede pijler is het buitenshuis inzamelen. Buitenshuis betekent daarbij letterlijk: alles wat niet thuis is. Er werden een hele reeks projecten en initiatieven opgestart en er werden ook al resultaten bereikt. De ambitie is om tussen 2018 en 2023 de hoeveelheid pmd die buitenshuis wordt gecapteerd, te verhogen van 14.000 ton in 2018 naar 26.000 ton in 2023. Dat is bijna een verdubbeling van de hoeveelheid pmd die buitenshuis wordt gecapteerd.

De spreker wijst op de verhouding binnenshuis-buitenshuis: 250.000 ton binnenshuis ten opzichte van 26.000 ton buitenshuis. De brug tussen de twee pijlers wordt geslagen door design for recycling. Voor verpakkingen waarvoor er nog geen oplossing is, bijvoorbeeld samengestelde verpakkingen die niet in de inzamelcircuits passen, wordt er gewerkt aan het opzetten en realiseren van beter recycleerbare verpakkingen die wél zijn toegelaten in de inzamelcircuits.

De eerste pijler, de uitbreiding van de blauwe zak, zal eind 2021 volledig zijn uitgerold. Het uitbreiden van de sorteerboodschap is het gemakkelijke werk. Maar de bedoeling van die uitbreiding is om er zo veel mogelijk recupereerbaar en recycleerbaar materiaal uit te halen. Daarvoor zijn 'state of the art'-sorteercentra nodig. Fost Plus heeft daartoe contracten afgesloten. De twee sorteercentra, in Willebroek en Evergem, zijn ondertussen volledig operationeel. Het gaat om geavanceerde fabrieken die de inhoud van de blauwe zak in veertien verschillende fracties uitsorteren.

Recyclage is de laatste stap. Sorteren op zich heeft geen zin als je daar geen recyclageoplossing aan kunt koppelen. Fost Plus heeft de ambitie om de recyclagecapaciteit in België specifiek voor plastic verpakkingen te vergroten. Vorig jaar werden er projectoproepen georganiseerd om investeerders, recyclagebedrijven, aan te trekken, die, in ruil voor een engagement van negen jaar van Fost Plus, bereid waren om op Belgisch grondgebied te investeren in recyclage van plastic. Dat moet het aandeel aan plastic verpakkingen dat in België wordt gerecycleerd verhogen van 9 procent tot ongeveer 50 procent binnen een aantal jaar. Daardoor kan België als Europese recyclagehub worden gepositioneerd.

Voor de 'out of home'-aanpak geldt de basisregel dat hoe geslotener een omgeving is, hoe gemakkelijker het is om het goede sorteergedrag van thuis te kopiëren naar de omgeving buitenshuis. Het gemakkelijkste is om dat te doen binnen de bedrijfsomgeving, waar ook het meeste potentieel zit. Ondanks de sorteerverplichting die reeds vele jaren geldt in de drie gewesten, sorteert twee op de drie tot de helft van de bedrijven het pmd nog steeds niet naar behoren. Fost Plus heeft in 2021

een grote wervingscampagne opgestart, samen met de private operatoren en met Valipac, om daar een boost aan te geven.

De typische halfopen omgeving is de festivalomgeving, naast sportevenementen en voetbalmatchen. Dat zijn locaties met een hoge zichtbaarheid, maar er wordt niet noodzakelijk veel ton pmd gegenereerd. Op een groot festival van vijf dagen met dagelijks 50.000 bezoekers wordt ongeveer 30 à 35 ton pmd gegenereerd.

De grootste uitdaging is de open ruimte. Daar is het zwerfvuilaspect aan gekoppeld. De uitdaging is om de verpakkingen die on the go worden geconsumeerd beter te capteren.

De cijfers die door Fost Plus worden gerapporteerd, worden berekend op basis van Europese methodes. Op Europees niveau werden er regels vastgelegd om recyclageresultaten specifiek voor verpakkingen te berekenen. Die regels worden door de IVC toegepast en gecontroleerd.

Er zal een en ander veranderen op het vlak van de berekening van die cijfers. Er komt een nieuwe meetmethode aan, die zal worden toegepast zodra ze in werking treedt. De grootste aanpassingen aan de meetmethode zijn dat het meetpunt van de recyclage verder in de keten wordt verlegd en dat productresten die nog in de verpakking aanwezig zijn, worden afgetrokken van het gewogen gewicht. Die wijzigingen zullen hoe dan ook van toepassing zijn op alle materialen, ongeacht de inzamelsystemen die worden gebruikt om de verpakkingen te verzamelen. Welk systeem je ook hebt, voor ieder systeem zullen die nieuwe rekenregels een impact hebben, aangezien die veranderingen verder in de keten zitten.

De spreker geeft de resultaten weer voor 2020, per inwoner per jaar. Voor glas en verpakkingen in papier en karton is er een heel hoge captatiegraad. Voor glas is er een lichte toename in 2020. Voor papier en karton is dat redelijk stabiel gebleven, met een opwaartse beweging voor de e-commerce die tijdens de coronacrisis heeft geboemd, en een neerwaartse beweging door de verdere digitalisering die voor minder verpakkingen zorgt.

Voor pmd is het resultaat in 2020 15,8 kilogram per inwoner per jaar. Voor pmd was er in 2020 al een lichte toename. De volle impact van de uitbreiding van de blauwe zak is zichtbaar vanaf 2021. Het recyclagepercentage dat in 2020 voor het geheel van de huishoudelijke verpakkingen werd behaald, klokt af op een kleine 95 procent. Dat is een stijging van 3 procent ten opzichte van het resultaat van 2019.

Eind 2020 maakten 4,1 miljoen mensen gebruik van de nieuwe blauwe zak, in juni 2021 zijn dat reeds meer dan 10 miljoen inwoners. Voor de personen die reeds in 2020 gebruikmaakten van de nieuwe blauwe zak, bedraagt de hoeveelheid 23 kilogram per inwoner per jaar. Dat is een stijging van 8 kilogram ten opzichte van de klassieke pmd-inzameling. Dat komt overeen met de inschattingen die vooraf werden gemaakt. Het resultaat dat daaruit is voortgekomen op het vlak van plasticrecycling is 51 procent, hoewel er in 2020 slechts 4,1 miljoen inwoners gebruikmaakten van de nieuwe blauwe zak en de sorteringen in een transitiefase zaten. De doelstellingen die Europa voor 2025 had vastgelegd, werden, in samenwerking met de partners op het terrein, al bereikt.

Voor de petflessen, die reeds 25 jaar specifiek worden ingezameld, uitgesorteerd en gerecycleerd, kan een resultaat van 92 procent worden aangetoond. Vlaanderen doet het dus beter dan de door Europa opgelegde 90 procent.

Meer ton inzamelen is niet zo moeilijk, de uitdaging is om materiaal van hoge kwaliteit in te zamelen. De kwaliteit van de balen gesorteerde petflessen hebben

een zuiverheid van meer dan 98 procent. Die flessen zijn dan ook bijzonder geëerd op de recyclagemarkt. Fost Plus lanceerde eind vorig jaar een projectoproep om investeerders in een petrecyclingfabriek in België aan te trekken. Een van de projecten is van de bedrijven Sources ALMA en SUEZ. Het gaat om een investering van 50 miljoen euro waardoor in België ingezamelde en gesorteerde petflessen ook in België worden gerecycleerd en opnieuw worden ingezet bij de aanmaak van nieuwe flessen.

Wat de inzameling buitenshuis betreft, is de ambitie een stijging van 14.000 naar 26.000 ton in vijf jaar tijd. Dat is een cumulatieve stijging van 17 procent per jaar. In 2020 heeft Fost Plus ook daar ondanks corona 3000 ton kunnen capteren. Enerzijds zijn heel wat bedrijven blijven functioneren, anderzijds zijn er nog altijd heel wat bedrijven die hun pmd bij het restafval stoppen. Fost Plus heeft dat daaruit gerecupereerd.

Consumptie on the go zit in de lift. Fost Plus wil een gedragswijziging tot stand te brengen bij de burger en heeft daarvoor in 2020 de Click ontwikkeld. Dat is een app die de missende schakel vormt voor het creëren van het nieuwe normaal, namelijk dat het not done is om afval op de grond te gooien. Dit initiatief komt bovenop andere al bestaande initiatieven. Het principe is dat burgers Circular UCoins kunnen winnen door verpakkingen in de vuilnisbak te gooien die ze zelf consumeren in een 'on the go'-context of die ze op straat vinden. Die UCoins kunnen ze inruilen bij de plaatselijke handel of horeca, wat dan weer de heropleving van de economie kan stimuleren.

Fost Plus heeft samen met private en publieke partners een goed werkend systeem opgebouwd voor het inzamelen, sorteren en recyclen van huishoudelijke verpakkingen en presteert bijzonder goed voor wat de plastic verpakkingen betreft, maar er zijn nog heel wat uitdagingen waar Fost Plus samen met alle actoren in de keten aan werkt.

3. Interregionale Verpakkingscommissie

Marc Adams, directeur van de IVC, verduidelijkt dat de globale doelstellingen voor recyclage en nuttige toepassing heel ambitieus zijn: 80 procent recyclage voor huishoudelijk verpakkingsafval en bedrijfsmatig verpakkingsafval, 90 procent nuttige toepassing voor huishoudelijk verpakkingsafval en 85 procent nuttige toepassing voor bedrijfsmatig verpakkingsafval.

Er zijn ook heel ambitieuze doelstellingen die recent nog zijn verhoogd door het gewijzigde samenwerkingsakkoord van 5 maart 2020: 90 procent recyclage voor ferrometalen, 75 procent voor aluminium, 90 procent voor glas, 90 procent voor papier/karton, 90 procent voor drankkartons, 50 procent voor plastics vanaf 2021 en 80 procent voor hout.

Die doelstellingen worden nog ambitieuzer: 65 procent recyclage voor huishoudelijke plastics en 55 procent recyclage voor bedrijfsmatige plastics tegen 2023. Vanaf 2030 gaat het over 70 procent recyclage voor huishoudelijke plastics en 65 procent recyclage voor bedrijfsmatige plastics.

In dat samenwerkingsakkoord zijn nieuwe bijkomende doelstellingen voor Fost Plus afgesproken. Zo moet tegen 2022 90 procent van alle drankverpakkingen worden ingezameld en gerecycleerd. Tegen 2025 moet 95 procent van alle huishoudelijke verpakkingen worden ingezameld en gerecycleerd.

De IVC is een gemeenschappelijke instelling van de drie gewesten en bestaat uit een beslissingsorgaan waarvan de leden worden aangeduid door de gewestregeringen, en uit een permanent secretariaat waarin ambtenaren van de drie gewesten zitten.

Voor Vlaanderen zijn dat ambtenaren van de OVAM. De IVC heeft 17,8 vte's, waarvan 15,3 vte's bezig zijn met de algemene werking en verpakkingen en 2,5 vte's met doorvoer. Elf posten zijn momenteel niet ingevuld waarvan negen op niveau A en twee op niveau B.

Een van de taken van de IVC is het verlenen van een erkenning aan organismen, Fost Plus voor het huishoudelijk afval en Valipac voor het bedrijfsmatige afval, en de controle op de naleving van het samenwerkingsakkoord en de erkenningen. Daarnaast verwerkt en controleert de IVC de aangiften van individuele bedrijven en de algemene preventieplannen die worden ingediend door sectorfederaties en individuele bedrijven. Zij staat ook in voor de controle van de resultaten van recyclage en nuttige toepassing van de erkende organismen en de individuele bedrijven, en controleert de inzameling, sortering, recyclage en audit.

Marc Adams wijst erop dat hij in zijn presentatie bij sommige taken een sterretje, (*), heeft gezet: het gaat dan over taken waarop het personeelstekort een impact heeft.

Andere taken van de IVC zijn de rapportering aan Eurostat over de resultaten van België inzake recyclage en nuttige toepassing, de opsporing en sanctionering van freeriders, de ondersteuning van de gewesten, de dienstverlening aan stakeholders en bedrijven. Voorts is de IVC sinds enkele jaren de Belgische doorvoerautoriteit.

Marc Adams gaat verder in op de controle op de terugnameplicht. Verpakkingsverantwoordelijken, dat zijn bedrijven die verpakte producten en serviceverpakkingen op de Belgische markt brengen, moeten de wettelijke doelstellingen voor recyclage en nuttige toepassing halen. Zij kunnen dat zelf doen of een beroep doen op een erkend organisme dat deze verplichting van hen overneemt. Het is evident dat dat organisme de doelstelling moet halen voor het geheel van zijn leden. De terugnameplicht geldt enkel voor eenmalige verpakkingen.

Wat de rapportage aan Eurostat betreft, die gaat over de totale Belgische markt: huishoudelijke en bedrijfsmatige verpakkingen. Voor de op de markt gebrachte hoeveelheden en de gerecycleerde hoeveelheden moet de som worden gemaakt van de erkende organismen, de individuele verpakkingsverantwoordelijken en de freeriders. Dat zijn bedrijven die verpakkingsverantwoordelijke zijn, maar niet voldoen aan de terugnameplicht. Daarnaast moet ook rekening worden gehouden met de parallelle import (aankopen van particulieren in het buitenland) en met de parallelle export (Belgische aankopen van buitenlandse particulieren). De bedoeling is een volledig beeld te geven van de totale Belgische markt waarbij rekening moet worden gehouden met bepaalde stromen die ontsnappen aan het inzamelcircuit. Bij deze rapportage wordt rekening gehouden met eenmalige en nieuwe herbruikbare verpakkingen. Wat recyclage betreft, moeten de herbruikbare verpakkingen worden toegevoegd die uit de markt zijn genomen en gerecycleerd worden.

De berekeningsmethode van de cijfers voor Eurostat is Europees bepaald. De IVC heeft die berekeningsmethode altijd strikt toegepast, in tegenstelling tot sommige andere Europese lidstaten. Zo rapporteerde Duitsland de verwerking van gemengd plastic tot brandstof als zijnde recyclage. Om die reden komt er vanaf 2022 een nieuwe, duidelijkere en strengere berekeningsmethode. De IVC heeft daaraan meegewerkt en is daar zeer tevreden over. Zij zal die nieuwe methode vanaf 2022 strikt toepassen en is dat nu aan het voorbereiden.

Een van de gevolgen van de nieuwe methode is dat alle sorteerresidu's moeten worden afgetrokken van de resultaten. Vroeger konden recyclagebedrijven soms niet onmiddellijk aan de recyclage beginnen en moesten zij een bijkomende sortering doen wanneer de oorspronkelijke sortering minder nauwkeurig was gebeurd. Die bijkomende sortering moet nu van de resultaten worden afgetrokken. Marc

Adams verwacht een beperkte impact voor de Belgische cijfers omdat sorteerre-sidu's nooit werden meegeteld en de uitgesorteerde stromen een grote zuiverheid hebben.

Een ander gevolg is dat er een uniforme formule komt voor het in rekening brengen van het deel verpakkingafval in het schroot van verbrandingsovens dat gerecy-cleerd wordt. De nieuwe formule is strenger en correcter maar ook moeilijker toe te passen. Alle landen zullen daar een impact van voelen.

De opsplitsing van metalen in ferro- en non-ferrometalen heeft geen impact op de totale cijfers voor metalen. Ook de opsplitsing van drankkartons in een deel pa-pier/karton en een deel plastic/aluminium heeft een beperkte impact.

De correctie voor resten van producten in verpakkingen is volledig nieuw en moest vroeger niet gebeuren. Uiteraard zal er een impact zijn op de cijfers. Maar die zal volgens Marc Adams lager zijn dan voor de meeste andere lidstaten. Het voordeel voor België is dat er een visuele controle is op de inzameling van pmd. Er gebeurt ook een compactering, zowel op de vrachtwagen als in het sorteercentrum waar-door veel vochtresten verdwijnen uit die verpakkingen, maar er zal natuurlijk altijd een productrest blijven in verpakkingen.

Een ander iets is een correctie voor bovennormaal vochtgehalte in verpakkingen, bijvoorbeeld bij papier en karton. Dit is strenger dan vroeger. Marc Adams ver-wacht hier zeker een impact, maar ook dat de impact van die correctie lager zal zijn in België dan in sommige andere lidstaten. Bijvoorbeeld in Frankrijk worden op een groot gedeelte van het grondgebied papier en karton samen met flessen ingezameld en samen gecompacteerd. In de vrachtwagen komt al vocht vrij, waar-door het karton veel vocht gaat opslorpen. Het resultaat is dat er in het sorteer-centrum een heel vochtige stroom terechtkomt, waardoor de sortering moeilijker wordt en waardoor er een probleem van een bovennormaal vochtgehalte ontstaat.

De spreker hoopt dat er met de nieuwe methodologie – waar hij 100 procent achter staat – eindelijk echt vergelijkbare cijfers gaan komen tussen de Europese lidsta-ten. Op dit moment is dat helaas niet het geval. Sommige cijfers zijn onvoldoende betrouwbaar. Hij rekent echt op de eerlijkheid van de lidstaten en op een voldoende kritische controle door Eurostat en de Europese Commissie.

In het verleden kreeg de IVC nooit een inhoudelijke opmerking over haar rappor-tage. De cijfers en de berekeningsmethode werden altijd heel duidelijk gecommuniceerd aan Europa. Ook met de nieuwe methodologie verwacht de directeur van de IVC om een goede werkrelatie te kunnen houden met Eurostat.

4. Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

Net als Steven Boussemaere haalt ook *Piet Coopman*, diensthoofd Afvalbeleid van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), aan dat 94,9 procent van de op de markt gebrachte verpakkingen van de leden van Fost Plus gerecy-cleerd werd. Men komt tot dit cijfer door de hoeveelheid ingezameld en gesorteerd materiaal te delen door het op de markt gebrachte materiaal. Dit cijfer omvat alle verpakkingsmaterialen zoals metalen en plastic verpakkingen, papier, karton en glas. Dat wordt bepaald op basis van een gewichtspercentage, waardoor bijvoor-beeld de recyclage van glas een hoge impact heeft op dit totaalcijfer. Dit cijfer is niet altijd een correcte weerspiegeling van de effectieve recyclage van verpakkin-gen. Deze definitie houdt volgens Piet Coopman immers geen rekening met een aantal uitvallen: freeriders, buitenlands afval, bodemassen van verbrandingsinstal-laties en recyclageverliezen. Freeriders zijn bedrijven die verpakkingen op de markt brengen, maar zich niet aansluiten bij Fost Plus; de ingezamelde verpakkin-gen worden wel meegeteld in het recyclagecijfer. Recover berekende in een

onderzoek van 2018 dat 8 procent van de verpakkingen op de Belgische markt van dergelijke freeriders komt. Ook zijn er verpakkingen die in het buitenland worden aangekocht, maar in België worden geconsumeerd en hier dus worden ingezameld. Het Recoveronderzoek ging uit van 5 procent grensaankopen. Voorts worden er metalen verpakkingen die niet in de pmd-zak belanden maar in het restafval, bij zwerfvuil of in de straatvuilnisbakken terecht komen, verbrand in afvalverbrandingsinstallaties. Uit de overgebleven verbrandingsassen worden metalen gerecupereerd. Volgens de erkenning van Fost Plus mag een deel van dat gerecupereerde schroot meegeteld worden als gerecycleerde metalen verpakkingen, maar het cijfer dat men mag meetellen, is groter dan het effectieve aandeel van verpakkingen in die bodemassen. Als laatste zijn er de recyclageverliezen waarbij de tonnages van de op de markt gebrachte verpakkingen gebaseerd zijn op de droge materialen. Het gerapporteerde gewicht aan ingezameld materiaal bevat natuurlijk ook vocht en vuil en doorheen het recyclageproces doen zich een aantal verliezen voor.

Piet Coopman verwijst naar het Recoveronderzoek dat het huishoudelijk afval voor de verschillende deelstromen in kaart bracht. In 2015 werd in België ongeveer 70 procent van de plastic flessen en flacons ingezameld en 60 procent van de metalen verpakkingen. Als je dan rekening houdt met de verschillende recyclageverliezen die optreden doorheen het recyclageproces, dan zit je voor beide stromen op 50 à 53 procent aan effectieve recyclage.

Europa beseft dat er iets schort aan de huidige berekeningsmethodiek voor recyclage en wil het meetpunt daarvan verschuiven. Nu meet men de recyclage aan de input van het mechanische recyclageproces. Men wil dat verschuiven naar de outputkant van het recyclageproces. Een Nederlandse studie in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat berekende dat het recyclagepercentage van verpakkingen in Nederland bijvoorbeeld teruggebracht zou worden van 50 naar 35 à 39 procent. Dat kan dus wel degelijk een grote impact hebben.

Om de evolutie van de hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil te meten, houdt de OVAM tweejaarlijks een bevraging bij lokale besturen. De meest recente studie geeft aan dat er in 2019 22.641 ton zwerfvuil werd opgeruimd. Dat is 10 procent meer dan in 2015 en zelfs 14 procent meer dan in 2017. De doelstelling voor 2022 is 20 procent minder zwerfvuil ten opzichte van 2015. Dus in 2019 zat men eigenlijk 38,5 procent boven de doelstelling. De spreker wijst er wel op dat deze studie enkel de opgeruimde hoeveelheden zwerfvuil in kaart brengt. Hij gaat ervan uit dat er gesteld kan worden dat Vlaanderen op dit moment niet proper is, anders zou deze hoorzitting niet plaatsvinden. Er ligt dus nog veel niet-opgeruimd zwerfvuil in de openbare ruimte. De studies die de OVAM publiceert zijn enkel een weergave van de hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil. Men mag er dus van uitgaan dat dat een onderschatting is van het effectieve zwerfvuilprobleem.

Naast de hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil bepaalt het uitvoeringsplan huishoudelijk afval ook een aantal doelstellingen op het vlak van de netheidsindex. Belangrijke doelplaatsen zijn de afvalverzamel punten en de stopplaatsen bij het openbaar vervoer en de autosnelwegparkings.

In 2020 werd de doelstelling voor afvalverzamel punten en stopplaatsen openbaar vervoer gehaald, voor de autosnelwegparkings niet. De algemene netheidsindex vertoont sinds 2018 een positieve trend. Piet Coopman maant echter aan tot enige voorzichtigheid met al te positieve conclusies over de staat van de netheidsindex in 2020. Het is immers niet duidelijk welke impact de coronapandemie heeft op de resultaten. Zo zijn heel wat afvalverzamel punten enige tijd gesloten geweest in 2020 en is er minder gebruik gemaakt van het openbaar vervoer. Bovendien is zwerfvuil maar een van de factoren in de netheidsindex. Ook zaken als leegstaand, de aanwezigheid van graffiti en onkruid zijn bepalende factoren.

Het is bekend dat het opruimen van zwerfvuil en sluikstorten de lokale besturen handenvol geld kost. Piet Coopman stipt wel aan dat de studies van de OVAM enkel de beleidskosten in kaart brengen. De maatschappelijke kosten, zoals de effecten op het milieu, worden daarin niet meegenomen. In 2019 kwamen de beleidskosten voor de lokale besturen op 144,3 miljoen euro. Volgens het Recoveronderzoek zouden de maatschappelijke kosten een veelvoud daarvan bedragen.

De OVAM voert onderzoek naar de samenstelling van het zwerfvuil aan de hand van een fractietelling. Piet Coopman geeft aan dat de resultaten nog niet volledig bekend zijn, maar dat recente onderzoeken wel aangeven dat drankverpakkingen 40 procent van het totale volume zwerfvuil uitmaken, wat aantoonde dat dé grote uitdaging voor een grotere captatie van verpakkingen bij de consumptie buitenshuis ligt. Berekend op basis van aantallen vormen peuken een aanzienlijk deel. De spreker wijst er ook op dat er naar volume moet worden gekeken en niet altijd naar gewicht, want bijvoorbeeld een glazen fles in het zwerfvuil staat dan gelijk aan twintig plastic flesjes. Bij sigarettenpeuken is het aantal wel bepalend. Het opruimen van peuken is immers een arbeidsintensief proces, wat een impact heeft op de kosten voor het lokale bestuur.

Het lijkt tegenstrijdig dat de algemene netheidsindex positief evolueert, terwijl de hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil alsmaar stijgt, maar volgens Piet Coopman geeft dat aan dat lokale besturen erin slagen om de netheid minstens op eenzelfde niveau te houden en op sommige plekken zelfs te verbeteren, maar dat ze daarvoor steeds meer zwerfvuil moeten opruimen. Hij benadrukt ook dat de aard en samenstelling duidelijk aantonen dat het zwerfvuilprobleem niet alleen een mentaliteitsprobleem bij de burger is, maar absoluut ook een productprobleem. Zwerfvuil bestaat immers vooral uit wegwerpproducten, die een korte levensduur hebben.

De coronapandemie heeft wellicht een invloed op het zwerfvuil, al valt dat momenteel moeilijk te becijferen. Doordat het openbare leven stillag, hebben de verschillende terreinbeheerders in Vlaanderen mogelijk minder zwerfvuil moeten opruimen. De eerste resultaten van de fractietelling van de OVAM lijken te bevestigen dat de samenstelling niet veel veranderd is. Lokale besturen zien wel de gevolgen van een toename van afhaalgerechten.

Op basis van de jarenlange terreinervaring van de lokale besturen doet de VVSG een aantal voorstellen voor een betere aanpak van het zwerfvuilprobleem. Zo is er dringend behoefte aan een beleid dat de instroom van zwerfvuil aanpakt. Zwerf- en afvalpreventie betekent niet meer en meer vuilnisbakken plaatsen, maar wel vermijden dat zwerfvuilgevoelige producten op de markt komen. Europa verwacht dat ook: de SUP-richtlijn (single-use plastic) vraagt een verbod op sommige kunststofproducten voor eenmalig gebruik en een meetbare consumptievermindering van onder andere wegwerpbekers tegen 2026. De VVSG vraagt ook een verbod op het gratis verspreiden van producten van eenmalig gebruik, bijvoorbeeld in het kader van samplingcampagnes voor nieuwe producten.

Piet Coopman roept op tot enige voorzichtigheid bij het ondoordacht vervangen van wegwerpplastics uit virginmateriaal door bioafbreekbare materialen. Die producten breken immers nooit helemaal af en de aard van het product, zijnde wegwerp, verandert niet. Op het niveau van zwerfvuil heeft dat in ieder geval geen grote impact.

De VVSG vraagt ook een doorrekening van de zwerfvuilkosten aan producenten vanaf 1 januari 2023, op basis van de reële kosten die daarvoor gemaakt worden. Ook dat is een verplichting die voortvloeit uit de SUP-richtlijn. De VVSG ondersteunt de brede toepassing van de SUP-richtlijn, zoals die nu bepaald is in de ontwerpwijziging van het materialendecreet, die toelaat dat kosten niet alleen worden doorgerekend aan de producenten van eenmalige plastics, maar ook van andere

eenmalige producten die vaak teruggevonden worden in het zwerfvuil, zoals blikjes.

Een derde voorstel dat de VVSG wil doen, is een hervorming van de federale verpakkingsheffing, die een sturend beleidsinstrument moet worden. Concreet betekent dat: zwerfvuilgevoelige producten toevoegen aan het toepassingsgebied van de heffing. Er moet ook een voldoende hoog verschil in heffing zijn tussen wegwerpproducten en de herbruikbare varianten.

Voor de VVSG blijft statiegeld een te overwegen maatregel als de zwerfvuildoelstellingen uit het uitvoeringsplan tegen 2022 niet zouden worden gehaald. Verder vindt de VVSG het belangrijk dat als het zwerfvuilbeleid in 2022 wordt geëvalueerd, dat door de Vlaamse en de lokale overheid samen gebeurt.

De VVSG ondersteunt de green deal Anders Verpakt over het verminderen van eenmalige verpakkingen en het investeren in herbruikbare concepten, maar vraagt om in die green deal een specifiek hoofdstuk op te nemen met maatregelen gericht op het verminderen van eenmalige verpakkingen in het zwerfvuil. Piet Coopman verwijst in die context vooral naar de takeawaysector die moet gaan investeren in het vermijden van eenmalige verpakkingen. Bijvoorbeeld bij een fastfoodrestaurant in een stadsomgeving is het perfect mogelijk om met een retourneringssysteem voor herbruikbare verpakkingen te werken.

De VVSG stelt vast dat niet alle beheerders van het openbaar domein hun verantwoordelijkheid opnemen in de zwerfvuilproblematiek. Bijvoorbeeld de NMBS, Infrabel, De Lijn, AWW en ANB schuiven opruimtaken heel vaak door naar de lokale besturen. En hoewel ze daar de middelen voor hebben, handhaven ze op dit moment ook onvoldoende. De VVSG vraagt dat zij zich volledig zouden inschakelen in het zwerfvuilbeleid van de Vlaamse overheid.

Piet Coopman eindigt met het luik van de handhaving, een belangrijk sluitstuk van het zwerfvuilbeleid. Daarbij dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de handhaving van zwerfvuil en van sluikstorten, twee verschillende problematieken met elk hun eigen oorzaken en oplossingen. De spreker benadrukt dat lokale besturen al heel veel doen op het vlak van de handhaving. 90 procent van de gemeenten in Vlaanderen maakt gebruik van een GAS-reglement, en daarbij is afvalgerelateerde overlast de topprioriteit. Handhaving van de regels op zwerfvuil is evenwel niet evident. Sommige ingewikkelde procedures maken het wat moeilijk om kordaat te reageren. Als een boete pas maanden na de vaststelling in de bus valt, is het effect van die boete helemaal weg. Het achterhalen van de identiteit van de vervuiler blijft ook een pijnpunt. De overtreder is ook niet verplicht om zijn of haar identiteitsbewijs te tonen aan een GAS-vaststeller die geen politieagent is. Bovendien is de pakkans doorslaggevend om het gedrag van de burger via handhaving te kunnen wijzigen, en niet zozeer de hoogte van de boete. Heterdaadbetrapting bij zwerfvuil is een absoluut pijnpunt en een moeilijkheid in de praktijk.

5. Bond Beter Leefmilieu

Tycho Van Hauwaert, Bond Beter Leefmilieu, stelt vast dat de cijfers niet goed zijn en dat de hoeveelheid zwerfvuil blijft toenemen, en wil namens BBL een oplossing aanreiken. In de laatste vijf, zes jaar is er weinig terechtgekomen van een effectief beleid rond zwerfafval. In een statiegeldstudie uit 2015 werd de impact van een statiegeldsysteem bestudeerd, maar in het uitvoeringsplan huishoudelijk afval is statiegeld niet meegenomen in de definitieve plannen. In het plan stond wel de belangrijke doelstelling om het aandeel zwerfvuil tegen 2022 met 20 procent te verminderen ten opzichte van 2013. Over hoe die doelstelling zou worden gehaald, bleef het echter stil. Nadien heeft de Vlaamse Regering beslist om het referentiejaar 2013 aan te passen naar 2015, wat het een gemakkelijkere doelstelling

maakte. De spreker stelt vast dat de regering daarmee haar zelfgemaakte afspraken niet heeft gerespecteerd.

In het verpakgingsplan 2.0 werd gesteld dat er een statiegeldsysteem of een alternatief beloningssysteem zou worden ingevoerd in 2023, als de doelstellingen niet significant zouden worden gehaald. Tycho Van Hauwaert geeft echter aan dat ook dit plan redelijk vaag is over hoe er zal worden gemeten en hoe de doelstellingen kunnen worden gehaald. Recent is dan het evaluatiemoment vooruitgeschoven van 2023 naar 2022, maar daar blijkt nog heel wat onduidelijkheid over. Is het een evaluatie? Is het tussenevaluatie? Niemand weet het.

Ondertussen heeft het bedrijfsleven een charter en nieuwe ideetjes gelanceerd, zoals sensibilisering en opruimacties. Verder zijn er dertig handhavers aangesteld, maar Tycho Van Hauwaert merkt op dat er geen enkel bewijs is dat dat zou werken in de strijd tegen zwerfvuil. Het is een ontzettend dure maatregel voor weinig resultaat, aangezien de pakkans heel klein is.

Er zijn dus heel veel plannen, maar ze zijn weinig effectief. Het is dus tijd voor een oplossing om de doelstellingen te halen. Op Europees niveau moet tegen 2025 77 procent en tegen 2029 zelfs 90 procent van de plastic flessen worden ingezameld. Alleen met statiegeld haalt men zulke hoge percentages, stelt de spreker. Het is ook om die reden dat de Europese Commissie in haar SUP-richtlijn aanstuurde op het invoeren van een statiegeldregeling. Sinds die richtlijn er is gekomen, in 2019, hebben acht Europese landen beslist statiegeld in te voeren of uit te breiden. Vlaanderen zál die doelstellingen moeten halen. Toch schiet het zich in de voet: Fost Plus fungeert op dit moment als lobbyclub van het bedrijfsleven en gaat duurzaam milieubeleid tegen. Er wordt alleen beleid gevoerd waarmee de verpakkingindustrie akkoord gaat. Zo werkt dat niet. Het bedrijfsleven betaalt voor de Mooimakerscampagne en financiert de salarissen van ambtenaren die toezien op het zwerfvuilbeleid. Nu besteedt het nog eens heel veel geld voor die dertig handhavers. BBL stelt de vraag of dat gezond en deontologisch correct is. Wil het beleid zwerfvuil aanpakken en het milieu schoner krijgen, dan moet het zich baseren op cijfers die de realiteit weergeven. Dat gaat niet als het bedrijfsleven ter zake een vinger in de pap heeft. Hoe komt het ook dat de milieubeweging niet mee aan tafel zit als het gaat over zo'n belangrijk milieuthema?

Nochtans is het draagvlak om iets te doen aan zwerfvuil enorm. Tycho Van Hauwaert stelt vandaag niet alleen de natuur- en milieuverenigingen te vertegenwoordigen, maar ook de stem van alle anderen. Voor veel mensen is zwerfvuil een gigantisch belangrijk onderwerp. Mensen wonen natuurlijk graag in een proper Vlaanderen. Volgens de Eurobarometer is zwerfvuil steeds het eerste waar mensen wakker van liggen. Belangrijker nog, twee op de drie Vlaamse steden en gemeenten zijn lid van de Statiegeldalliantie, ze willen statiegeld. Meer dan acht op de tien mensen, uit alle politieke families, van links tot rechts, willen statiegeld. Dat zijn niet alleen kiezers, maar ook consumenten van die supermarkten die nog tegen statiegeld zijn. Ook de boeren trekken aan hetzelfde zeel. Er zijn dus een pak meer betrokkenen die ook voorstanders van statiegeld zijn. Naar wie zal de regering luisteren? Het draagvlak wordt nog groter, want Brussel en Wallonië hebben het statiegeld opgenomen in hun regeerakkoord. Vlaanderen kan dan toch niet achterblijven?

De kentering qua zwerfvuil is niet in zicht. In 2020 werd niet gemonitord, maar de OVAM geeft aan dat het aandeel van zwerfvuil aan het stijgen is. 40 procent van dat zwerfvuil zou bestaan uit blikjes en flesjes. Het is belangrijk dat in dezen in volume wordt gerekend, want het gewicht is de doorslaggevende factor bij de vraag hoeveel opruimvrachtwagens er nodig zullen zijn. De spreker wijst ook op de kostprijs. Zwerfvuil verminderen kan met een bewezen systeem, namelijk statiegeld. Hij bevestigt de VVSG-stelling dat er overrapportage is. Het aandeel van

het ingezamelde en het gerecycleerde wordt overschat, het aandeel van wat op de markt wordt gebracht, wordt onderschat. Volgens de Europese Rekenkamer bedraagt het gemiddelde inzamelingspercentage 29 procent, niet 42 procent. Zelfs als de nieuwe Europese rekenregels worden toegepast, zal men de cijfers dus nog altijd met een korreltje zout moeten nemen.

Voor BBL is statiegeld absoluut geen doel, maar een middel, het meest effectieve instrument dat voorhanden is. Volgens een studie van CE Delft kan statiegeld het aandeel van flesjes en blikjes in zwerfvuil met 70 tot 90 procent terugdringen. Ook is de kwaliteit van die flesjes en blikjes in het statiegeldsysteem beter dan als men inzamelt via andere recyclagesystemen. Het ingezamelde plastic is ook veel meer waard. Nu bedraagt de kostprijs van zwerfvuil 150 miljoen euro. Volgens de OVAM kan dat met statiegeld met een derde dalen. Het aandeel van de consumptie on the go stijgt. Fost Plus vindt dat wel een grote uitdaging, maar geeft weinig oplossingen. Het is logisch dat er op dat vlak beter moet worden ingezameld en gerecycleerd, maar op dit moment is afval gratis. Statiegeld geeft net waarde aan die blikjes en flessen, waardoor ze beter zullen worden ingezameld.

Er bestaat een artikel in het interregionaal samenwerkingsakkoord inzake verpakkingsafval om hergebruik te stimuleren, maar men ziet dat dat hergebruik jaar na jaar daalt. Dat komt waarschijnlijk omdat er meer blikjes of plastic flessen zonder statiegeld worden verkocht, maar ook door een evolutie van statiegeldglas naar niet-statiegeldglas. Statiegeld is dus ook van belang om meer hergebruik te stimuleren.

De spreker wijst erop dat België een eiland is wat statiegeld betreft: we worden omringd door landen die een statiegeldsysteem hebben, terwijl Frankrijk werkt aan een plan ter zake. Deze landen halen impressionant hoge inzamelingscijfers. Men zegt vaak dat de impact van statiegeld moeilijk te meten is, maar er zijn heel veel gegevens over. Bijvoorbeeld in Estland constateerde men in 2003 dat drankverpakkingen 80 procent van het zwerfvuil uitmaakten, terwijl dat aandeel na de invoering van statiegeld in 2005 minder dan 10 procent is geworden. Heel snel leidde dat dus tot heel mooie cijfers. In Litouwen werd het statiegeldsysteem in 2016 ingevoerd: binnen het jaar steeg het inzamelingspercentage van 74 naar bijna 92 procent. Binnen de twee jaar kan men dus eigenlijk al voldoen aan de Europese doelstellingen voor 2029. In Duitsland wees een onderzoek in 2021 uit dat het aandeel drankblikjes in het zwerfvuil nog maar 0,03 procent bedroeg, wat dus neerkomt op een inzamelingspercentage van meer dan 99 procent voor blikjes. Men werkt er met een statiegeldsysteem van 25 eurocent per blikje. Een vaak gehoord argument is dat we al een systeem hebben, namelijk de blauwe pmd-zak. In Duitsland heeft men echter een gele zak voor het inzamelen van een aantal plastic verpakkingen, en heeft men daarnaast ook heel hoge inzamelingspercentages. Statiegeld en een pmd-zak zijn dus perfect compatibel.

BBL doet ten slotte een aantal aanbevelingen. Men weet dat de doelstelling van 2022 voor de reductie van zwerfvuil moet worden gehaald. De volgende monitoring is gepland voor dit jaar, maar het duurt meestal een hele tijd voor die cijfers worden gerapporteerd. Bij de jongste twee monitoringcampagnes was dat in december van het jaar erop. De monitoring van 2021 is dus doorslaggevend, want de enige die nog relevant is voor de beleidsdoelstelling van 2022. De volgende is immers pas in 2023. Die cijfers moeten zo snel mogelijk worden gerapporteerd, en dat moet worden gekoppeld aan een afrekenmoment, waarbij, als de doelstelling niet wordt gehaald, bijvoorbeeld wordt beslist om over te gaan tot statiegeld. In Nederland heeft zo'n manier van werken geleid tot een vervroegde invoering van statiegeld nadat men er zag dat het zwerfvuilaandeel niet daalde. Waarom nog langer wachten?

Er zijn natuurlijk ook beleidsacties nodig om zwerfvuil te reduceren. Natuurlijk moet worden gewerkt aan verpakkingspreventie. Er moet ook een fiscaal beleid worden ontwikkeld om herbruikbare verpakkingen te stimuleren. BBL pleit voor een productgerichte aanpak. Inzake drankverpakkingen is het duidelijk dat statiegeld het best werkt. Dat staat echter geen andere oplossingen in de weg. Naast statiegeld kunnen er nog andere acties worden gepland. Fost Plus en het bedrijfsleven hebben te veel aan de knoppen van het beleid mogen draaien. BBL eist dat de rol van Fost Plus zou worden beperkt tot het uitvoeren van het beleid. Het verpakkingsbeleid en het zwerfvuilbeleid moeten opnieuw door de overheid worden bepaald en de overheid moet zelf de cijfers controleren. De vervuiler moet natuurlijk instaan voor de opruimkosten. Dat is waar producentenverantwoordelijkheid over gaat.

Ten slotte benadrukt de spreker dat de beleidsdoelstelling heel duidelijk is: minder zwerfvuil in 2022. Er is een instrumentarium voorhanden waarvan de impact bewezen is, zoals bleek uit de voorbeelden. Diverse landen passen het statiegeld al toe. Nergens ziet men een land waar dit wordt teruggedraaid. BBL vraagt dus werk te maken van statiegeld in de strijd tegen zwerfvuil, en liever vandaag dan morgen.

II. Vragen en opmerkingen van de leden

De voorzitter wijst erop dat de voornoemde evaluatie in principe was gepland voor 2023, maar dat de minister heeft aangegeven dat ze met een jaar zou worden vervroegd.

1. Tussenkoms van Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege dankt alle sprekers voor hun interessante toelichting. Ze heeft heel wat vragen. Ze gaan ook over vragen die sprekers aan elkaar hebben gesteld. Iedereen weet dat het zwerfvuilprobleem heel groot is. Iedereen in de commissie ergert zich daar gigantisch aan en wil pogingen doen om dat op te lossen. Ze heeft alvast een aantal voorstellen gehoord, het ene al effectiever dan het andere. Men weet dat de cijfers qua zwerfvuil slechter worden, ondanks de doelstellingen, maar ook dat de huidige cijfers een onderschatting van het werkelijke probleem zijn, omdat niet alles wordt opgehaald en geregistreerd. Ze wil dan ook weten van de OVAM en Interafval of zij weet hebben van studies die aangeven hoe groot die onderschatting precies is, los van de netheidsscore. Die hoeveelheden zijn immers belangrijk.

De milieubeweging wees erop dat het meten van de cijfers en het organiseren van de hele recyclageketen in handen van Fost Plus is. De Groenfractie heeft dat ook al meermaals aangehaald in deze commissie. Fost Plus is tegelijk rechter en partij. De milieubeweging vraagt al langer dat men het meten en controleren zou loskoppelen van het uitvoeren. Wat is het standpunt van de OVAM daarover? Hoe ziet men dat in zijn werk gaan indien die beslissing zou worden genomen?

Er is heel veel commentaar op de samenstelling van Fost Plus. Zo is er het feit dat de consumenten en de milieubeweging niet vertegenwoordigd zijn in die vzw. De doelstellingen worden mee bepaald en gekleurd door de partners van Fost Plus. Wat is de houding van Fost Plus daartegenover? Waarom gaat men niet in op de vraag van de milieubeweging en heel veel andere mensen om de vzw uit te breiden met die heel belangrijke maatschappelijke actoren?

Het zwerfvuilcharter staat in de steigers, maar hoe zal de voortgang inzake de vermindering van zwerfvuil als gevolg van dat charter worden opgevolgd? Hoe wordt gemeten of dat charter daarop een impact heeft?

Men krijgt bijna twee jaar na het doen van de metingen de resultaten met betrekking tot de hoeveelheid zwerfvuil, waardoor het zeer moeilijk is om een beleid te voeren dat kort op de bal speelt. Kunnen die cijfers er niet sneller zijn? Kan daar niet tussentijds over worden gerapporteerd? Er zal opnieuw worden geëvalueerd in 2022. Mieke Schauvliege beaamt dat men eigenlijk niet goed weet wat die evaluatie zal inhouden, maar die is toegezegd. Wil men kort op de bal spelen, dan is het nodig om snel die resultaten te kennen en daar acties aan te kunnen koppelen. Anders betekent de uitspraak dat men vervroegd zal evalueren niet veel. De spreker vraagt dus aan de OVAM om die cijfers en tussentijdse resultaten sneller beschikbaar te maken en daar ook acties aan te koppelen.

Wie zal de dertig handhavers die worden aangeworven, aansturen? In welke afdeling van de OVAM komen zij terecht? Welk resultaat verwacht men van hun aanstelling? Zit daar een concrete doelstelling achter? Interafval heeft veel vragen over de effectiviteit van de handhaving inzake zwerfvuil. Hoe zal de evaluatie daaraan gekoppeld worden?

Alle kleine flesjes zijn in Nederland van 100 procent pet gemaakt. Medio 2021 zal dat ook zo zijn voor de grote flessen. Dat staat op de website van Coca-Cola Nederland. In België is dat niet mogelijk, stelt men, door de slechte kwaliteit van de plasticophaling via de blauwe zak. Coca-Cola België moet zijn recyclageplastic halen uit de buurlanden met een statiegeldsysteem. Staat dat niet haaks op de Vlaamse doelstellingen? Wat is de reactie van de sprekers hierop? Hoe kan men daaraan werken? Coca-Cola Nederland zegt dat het statiegeldsysteem werkt en zorgt voor 100 procent gerecycleerde pet. Ze kunnen alle flesjes in gerecycleerde pet aanbieden. In België kan dat niet. Dat vindt Mieke Schauvliege toch straf. Hoe staat de OVAM daartegenover? Waarom pleit de OVAM niet rigoureus voor de invoering van een statiegeldsysteem?

Mooimakers wordt voor 9,6 miljoen euro gesteund door de bedrijven maar de op-haling van zwerfvuil kost in totaal 216 miljoen euro. De milieubeweging vindt het wel bijzonder dat het bedrijfsleven een project als Mooimakers financiert. Hoe staan de sprekers daartegenover? Zien ze dat aandeel stijgen of dalen? Zou de overheid dat niet beter zelf regelen?

Mieke Schauvliege heeft al eens gevraagd naar de samenstelling van de vzw Fost Plus. De doelstelling inzake zwerfvuil wordt totaal niet gehaald. Er is een kloof van 6 miljoen kilogram zwerfvuil te dichten tegen 2022. Dat is over zeven maanden. De uitdaging is gigantisch. De doelstelling is geformuleerd ten opzichte van 2013, men gaat dat naar 2015 brengen waardoor de doelstelling minder ambitieus wordt. Wie zit er in dat beslissingsorgaan zwerfvuil? Wat is de juridische basis van dat orgaan? Welke soort beslissingen treft men daar?

De minister kondigde de tussentijdse evaluatie van 2022 aan. Welke rol speelt Fost Plus daarin? Op welke manier wordt de evaluatie gemaakt? Wie wordt daar allemaal bij betrokken?

Wat is er nodig voor een statiegeldsysteem? Als Vlaanderen dat zou beslissen, hoe gaat Fost Plus zich daar tegenover gedragen? Fost Plus heeft de Clickcampagne ingevoerd, een beloningssysteem voor het juist deponeren van afval, met bonuspunten en een app. Wat is het budget van die campagne? Op welke manier gaat men de campagne evalueren? Wat is de rol van de Vlaamse overheid daarin?

De IVC heeft cijfers gegeven over het inzamelpercentage van petflessen. De stelling van Fost Plus werd herhaald: Vlaanderen scoort goed, 89 procent van de flessen wordt ingezameld, landen met statiegeld doen het niet veel beter. Mieke Schauvliege vraagt aan de IVC hoeveel van die 89 procent ingezamelde petflessen effectief gerecycleerd wordt. Op welke manier wordt het inzamelpercentage be-

rekend? Met het statiegeldsysteem is er sprake van hoogwaardiger recyclage waarbij petflessen gerecycleerd worden tot nieuwe petflessen. Hoeveel van die 89 procent werd gerecycleerd tot nieuwe petflessen?

Hoe gaat Fost Plus om met freeriders, verpakking uit het buitenland, vocht en vuil bij de bepaling van de recyclagecijfers? Hoe weet men zeker dat wat de bedrijven rapporteren aan Fost Plus effectief klopt? Hoe wordt dat gecontroleerd? Welke methode wordt gehanteerd om de recyclagegraad van kunststofverpakking bedrijfsmatig en huishoudelijk te bepalen? Wordt er gecorrigeerd op grensaankopen, freeriders, vervuiling en selectief ingezamelde fracties?

Wat zijn volgens de IVC de recyclagecijfers voor kunststofverpakking in Vlaanderen in 2018, 2019 en 2020? Waarom is dat niet op een eenvoudige manier terug te vinden? Hoe kan de transparantie van de gegevens verhogen? Het wordt één groot kluwen en onduidelijkheid – of is dat misschien de bedoeling?

Interafval verwijst naar een studie van 2018 van Recover. Zijn er nog meer recente onderzoeken naar plasticfracties in het zwerfvuil? Verwijst men altijd naar de studie van de OVAM? Is de OVAM daar zelf nog mee bezig? Zo ja, wat zijn de resultaten? Wat is het aandeel van flesjes en blikjes in de zwerfvuilcijfers?

De OVAM gaf aan dat de metingen uit een recente studie de eerdere cijfers bevestigen. Klopt dat volgens Interafval? Of is dat volledig voor de verantwoordelijkheid van de OVAM?

Op welke manier worden opruimkosten bijgehouden? Gaat dat in stijgende lijn?

Interafval vindt dat Vlaanderen te veel bezig is met het opruimen van zwerfvuil en te weinig met de instroom. Dat is ook de conclusie van de milieubeweging en van Groen. Welke maatregelen kan Vlaanderen nog nemen om de instroom te verhogen?

Over de bijkomende vte's voor de handhaving werden opmerkingen geformuleerd. Vooral de pakkans moet verhogen en niet zozeer de boete. Hoe ziet men dat gebeuren met die dertig vte's? Als dat voor Interafval niet zo evident is, hoe zou men die middelen dan effectiever kunnen inzetten om minder zwerfvuil te hebben?

BBL pleit heel sterk voor het statiegeldsysteem. Mieke Schauvliege zet Click van Fost Plus daartegenover. Wat denkt BBL van dat beloningssysteem?

De Vlaamse overheid gaat nu eerst inzetten op handhaving om het zwerfvuil te verminderen. Hoe staat BBL daartegenover?

BBL geeft aan dat de overheid het verpakkingsbeleid zelf in handen moet nemen. Dat is een van hun eisen. Hoe zit dat in de buurlanden? Is dat georganiseerd zoals in Vlaanderen? Is er een duidelijker scheiding? Hoe ziet BBL die evolutie tot stand komen? Heeft BBL voorstellen ter zake?

2. Tussenkoms van Bruno Tobback

Bruno Tobback en Vooruit zijn groot voorstander van en believer in het statiegeldsysteem.

De cijfers van Els Gommeren van de OVAM tonen dat het totale volume afval en het afval via ophaling en publieke vuilnisbakken stijgt, tegelijk met het zwerfvuil. Alles stijgt. Is dat in overeenstemming met de Vlaamse en Europese doelstellingen?

De netheidsindex is in 2020 eindelijk weer een beetje gestegen, maar Bruno Tobback vraagt zich af hoe dat precies komt. Als die netheidsindex stijgt, is dat natuurlijk voor een stuk door curatief optreden, door het opruimen. Dat curatieve ingrijpen is wel duur: extra vuilniszakken, extra vuilnisbakken, publieke ophaling enzovoort. Wordt de kostenafweging gemaakt tussen echte preventie, meer herbruikbaar materiaal, minder afval, meer verantwoordelijkheid bij de consument versus curatief optreden en achteraf ophalen? Wordt die kostenafweging helder en actueel gemaakt? Men moet niet blij worden omdat men meer kan ophalen, het is de bedoeling dat het minder is.

Hoe zit het nu precies met de dertig handhavers? Wie werft hen aan? Wanneer worden ze aangeworven? Waar gaan ze zitten? Zijn er al bezig?

Er is een paar keer verwezen naar de Recoverstudie. Daaruit blijkt dat Vlaanderen maar tot 50 procent recyclage komt. Hoe moet men de studie interpreteren? Wordt ze door de IVC opgevolgd? Is er een weerlegging, aanvulling, actualisatie van? Bruno Tobback vindt dat een behoorlijk verontrustende vaststelling. Kan men dat tegenspreken of bevestigen? Moet men dat ondertussen anders bekijken? De kloof tussen 80 procent in theorie en 50 procent in praktijk is te groot. Even verontrustend is dat er zo weinig antwoord komt op de studie.

Er gaat sinds kort veel meer plastic in de blauwe zak. In hoeverre wordt opgevolgd/gecontroleerd of dat ook effectief wordt gerecycleerd? Wat is recyclage in dit geval? Het gaat over folies en gebonden folies en dergelijke. In hoeverre wordt er concreet op toegezien, door wie en wanneer, of er daadwerkelijk wordt gerecycleerd?

Klopt het dat men de Click als app kan installeren? Als men fles/blik/afval deponeert waar het zagezegd hoort, krijgt men punten. Kan men daarmee op café iets consumeren? Hoe werkt dat? Waar zal men dat kunnen gebruiken? Wanneer treedt dat in werking? Is het dan niet veel praktischer om dat gewoon in te ruilen tegen statiegeld? Dit lijkt gewoon ingewikkelder, terwijl men ook nog eens moet registreren wat men aankoopt/verbruikt en zo ook nog gerichte reclame kan ontvangen.

3. Tussenkomst van Inez De Coninck

Inez De Coninck vindt het frappant dat het drankverpakkingsmateriaal slechts 40 procent van het totaal aan zwerfvuil bedraagt. Misschien vinden anderen dat gewoon, *Inez De Coninck* niet. Het brengt enige nuance in het hele debat.

Inez De Coninck heeft twee vragen voor de OVAM. In verband met het charter dat afgesloten werd met de producenten zou ze willen weten wat precies de doelstellingen zijn, wat de timing is van die doelstellingen en welke partners dit charter hebben ondertekend. Ze vraagt zich af of bijvoorbeeld de lokale besturen daarbij betrokken zijn.

Over de netheidsindex werd in de presentatie gezegd dat er een plotse stijging is, maar daar werd niet echt een verklaring voor gegeven. Is er echt een verandering waarneembaar, of ligt het misschien aan een aanpassing in de monitoring?

In verband met Fost Plus meent *Inez De Coninck* dat de echte oplossing ligt in het veranderen van de productontwikkeling van de verpakking. Voorkomen is beter dan genezen, dus als verpakkingen duurzamer worden dan zal het probleem vanzelf verminderen. De verpakkingsindustrie en de recyclage van de verpakkingen zijn toch de twee pijlers van Fost Plus? Worden er op dat vlak verdere stappen genomen?

Verder vraagt ze zich af waarom de Click van Fost Plus enkel via een webapplicatie beschikbaar is, en niet gewoon via een app die men op de telefoon kan installeren.

Dat er meer zwerfvuil wordt opgehaald, is waarschijnlijk ook een gevolg van verhoogde inspanningen. De spreker vindt de voorgestelde oplossing wel nogal eenzijdig, omdat men het enkel heeft over plastic drankverpakkingen. Uit een andere presentatie leerde ze dat die ongeveer 40 procent uitmaken van het zwerfvuil. Als men dat reduceert via statiegeld, wat gebeurt er dan met de overige 60 procent? En wie zou daarvoor dan betalen? Men wil blijkbaar niet dat de bedrijven, of Fost Plus, dat doen, maar Inez De Coninck zou ook niet willen dat de belastingbetaler de rekening moet betalen.

Er werd een voorbeeld aangehaald van Litouwen met 92 procent inzameling van pmd, maar de spreker meent dat men dat cijfer hier ook al haalt met de recyclage, en vraagt zich af wat er met de blauwe zak zou gebeuren als men statiegeld invoert. Zou die verdwijnen, of enkel nog voor een beperkte ophaling dienen?

Algemeen blijft de vraag wat er gebeurt met de hoofdmoot van het zwerfvuil, namelijk de 60 procent die niet onder het statiegeld zou vallen. Zijn daar studies over? En zijn er ook al studies gedaan naar de impact op de winkels? Het is belangrijk alle scenario's te kennen vooraleer men tot een dergelijke switch wil overgaan.

4. Tussenkomst van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts stelt vast dat, hoewel er goed gesorteerd en gerecycleerd wordt, er toch nog altijd een hardnekkig probleem van zwerfvuil blijft bestaan. Aan een mentaliteitswijziging wordt al jaren gewerkt, maar het blijft de vraag met welke maatregelen die omslag gerealiseerd kan worden. Ze concludeert uit de presentaties dat er nog altijd meer zwerfvuil wordt achtergelaten, maar dat het ook beter wordt opgeruimd. Het kan echter niet de bedoeling zijn om met man en macht mensen te blijven stimuleren om, op vrijwillige basis, zwerfvuil te gaan opruimen. Het probleem moet eerder vermeden worden dan dat men achteraf curatief moet optreden. Daarom wil de spreker graag weten welke acties op het terrein ondernomen worden om het storten van zwerfvuil net te vermijden.

Van de OVAM hoorde Tinne Rombouts dat ze de referentiekosten van het zwerfvuil probeert te verfijnen, en ze wil graag weten of er reeds conclusies zijn over hoe die cijfers evolueren. Worden er aan die verfijnde zwerfvuilcijfers ook beleidsaanbevelingen gekoppeld om die kosten effectief te doen dalen? Wanneer zal daar meer informatie over zijn?

De spreker verwijst naar een studie van 2015 over statiegeld, waarin de problematiek becijferd en in kaart gebracht werd. Ze vraagt of deze studie nog steeds relevant is, of zijn er updates nodig? Welke elementen zouden eventueel geüpdatet moeten worden?

Op het vlak van handhaving zijn er de voorbije maanden nogal wat gesprekken en acties geweest. Tinne Rombouts vraagt aan de OVAM op welke wijze ze lokale besturen wil bijstaan om de handhaving op het terrein effectiever te maken. Er is al gezegd dat men denkt dat het verhogen van boetes een geringe impact heeft, maar dat de uitdaging vooral zit in het effectief betrappen en optreden op het terrein. Welke acties gaat de OVAM ondernemen om dit in landelijk gebied, maar ook in de stad, effectief te verhogen?

Welk effect denkt de VVSG dat het inzetten van extra handhavers, mee bevoegd voor zwerfvuil, zal sorteren? Hoe ziet de VVSG de samenwerking op het terrein? Zijn daar afspraken rond gemaakt?

Vlaanderen gebruikt in vergelijking met andere landen veel pet. Uit de presentatie van Fost Plus bleek dat 92 procent van alle pet ingezameld wordt, wat dus ook betekent dat een kleine 10 procent elders terecht komt. Is bekend welk deel daarvan uiteindelijk als zwerfvuil eindigt? Is alles wat niet ingezameld wordt, automatisch zwerfvuil? Gezien het relatief hoge verbruik van pet in Vlaanderen is dat geen onbelangrijke vraag.

De VVSG vermeldde voor plastics een inzamelpercentage van 70 procent, voor metaal 60 procent. Hoe verhoudt die 70 procent voor plastic verpakkingen zich tot het voormelde inzamelpercentage van 92 procent voor pet? Beide cijfers liggen namelijk redelijk ver uiteen.

De meetmethode moet duidelijk zijn en vergelijkbare resultaten opleveren. Vanuit het Europese niveau worden een aantal zaken gevraagd, wat intra-Europees voor een betere vergelijkbaarheid zal zorgen. Die nieuwe meetmethodes moeten echter nog steeds cijfers opleveren die vergelijkbaar zijn met eerder cijfermateriaal binnen Vlaanderen, anders wordt het moeilijk om de evolutie en resultaten van het Vlaamse beleid te evalueren. Op welke manier zal de sector de vergelijkbaarheid van de Vlaamse cijfers over de jaren heen garanderen?

De Haan is, als enige gemeente in Vlaanderen, ongeveer een jaar geleden van start gegaan met het systeem de Click. Waarom wordt dat project niet ruimer getest? Zijn er ondertussen al resultaten? Wat is de ervaring op het terrein?

In 2022 komt er een tussentijdse evaluatie van het beleid, zodat er snel bijgestuurd kan worden als dat nodig zou blijken. Voorlopig evolueren de zwerfvuilcijfers niet in gunstige zin. Welke acties staan er op korte termijn gepland om nog vóór de tussentijdse evaluatie betere cijfers te kunnen voorleggen en de doelstellingen te kunnen halen? Daaraan gerelateerd, in hoeverre liggen die doelstellingen ook vast in het vermelde charter?

Er was tijdens de presentaties ook aandacht voor het preventieve luik en voor innovatie binnen de verpakkingindustrie. Die aandacht is volgens Tinne Rombouts zeker terecht – hoe minder verpakkingen, hoe beter –, maar wat is er bijvoorbeeld voor pet mogelijk op innovatief vlak om te vermijden dat het als zwerfvuil eindigt? Voor welke fracties kan innovatie zeker wel het verschil maken?

5. Tussenkoms van Sam Van Rooy

Tycho Van Hauwaert stelde dat acht op de tien Vlamingen statiegeld genegen zouden zijn. *Sam Van Rooy* vraagt zich af waar dat cijfer vandaan komt. Wanneer is dat onderzocht, wat was de vraagstelling en context, wie heeft het onderzoek begeleid en welke methodiek werd daarbij gebruikt?

Tycho Van Hauwaert had het ook over de verhouding tussen volume en gewicht met betrekking tot drankverpakkingen. Die verhouding en wat dan het meeste doorweegt, volume of gewicht, was niet helemaal duidelijk. Kan dat nog wat meer toegelicht worden?

Wat handhaving betreft, wil minister Demir de boetes verhogen naar 500 euro. Voor het Vlaams Belang mag dat zelfs nog hoger. Tycho Van Hauwaert stelde echter dat niet de hoogte van de boetes, maar wel de pakkans doorslaggevend is. Waarom wordt daar dan niet meer op gefocust, ook politieel? Hebben agenten, als ze door de straten rijden, wel oog voor sluikstorten? Agenten moeten daar nog meer op worden gewezen.

6. Tussenkost van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz merkt eerst en vooral op dat statiegeld in het regeerakkoord is opgenomen als stok achter de deur, als na de evaluatie zou blijken dat het bestaande beleid niet voldoende resultaat boekt. Statiegeld kan een nuttig systeem zijn, zoals ook blijkt uit de ervaringen op plaatsen waar dat ingevoerd is: de inzamel- en recyclagepercentages liggen er significant hoger. Er zijn echter twee bedenkingen. Ten eerste geldt statiegeld niet voor alle fracties die vandaag in de omgeving terecht komen, zoals sigarettenpeuken of folies. Hoe wordt dat deel van het zwerfvuilprobleem dan aangepakt? Ten tweede heeft Vlaanderen met de nieuwe blauwe zak al een goed ingeburgerd en breed inzamelsysteem. Als de meest rendabele fracties uit die zak gehaald worden en in een statiegeldsysteem gestoken worden, dan implodeert het bestaande model. Wat zijn daar de maatschappelijke kosten van? Staan die in verhouding tot de invoering van statiegeld? Blijft de blauwe zak dan behouden of niet? Zo niet, wat gebeurt er desgevallend met die andere fracties in de blauwe zak, die ook waardevol zijn als grondstof?

Statiegeld is dus zeker een mogelijke piste, maar Willem-Frederik Schiltz ziet ook andere pistes, pistes die zwerfvuil in het geheel viseren, zoals de stappen die gezet zijn inzake productnormering of de vervanging van single-use plastic verpakkingen door meer circulaire verpakkingen. Daar moet zeker rond verder gewerkt worden, want statiegeld alleen is geen catchallopping.

7. Tussenkost van Gwenny De Vroe

Gwenny De Vroe benadrukt dat sluikestorten ten dele ook een mentaliteitsprobleem is. Mensen zien er vaak de ernst niet van in. Daarom is handhaving cruciaal, maar de vraag is: hoe pakt men dat het beste aan? Zijn er gemeenten waarvan andere gemeenten kunnen leren? Zijn er bepaalde pistes die lokale besturen kunnen bewandelen, op korte termijn, om nog voor 2022 stappen vooruit te zetten in het vermijden van zwerfvuil?

Wat de zuiverheid van de stromen betreft, vraagt Gwenny De Vroe zich vooral af welke impact de nieuwe blauwe zak heeft, ook in vergelijking met landen die andere systemen hanteren.

Voorstanders van statiegeld halen vaak de vaststelling aan dat 40 procent van het volume zwerfvuil drankverpakking betreft. Naar aantallen is het verhaal echter veel genuanceerder, en dan springen vooral de kauwgom- en sigarettensector in het oog. De kauwgom- en sigarettensector blijven volgens Gwenny De Vroe al te vaak onderbelicht in het zwerfvuilverhaal. Ziet BBL daar een oplossing voor? Hoe evalueert de OVAM de invoering van de sigarettenpeukentegel?

In de presentaties werd verwezen naar een termijn voor het totaalbeeld, maar voor de tellingen of voor de studie naar het bepalen van de reële opruimkosten was er nog geen exacte datum. Wanneer wordt de eindfase voor die studie verwacht?

III. Antwoorden

1. Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij

John Wante bevestigt dat men nu enkel de ingezamelde hoeveelheid zwerfvuil kan meten. Men gaat ervan uit dat waar er wordt geveegd, dat ook grondig gebeurt en men daar alle afval weg krijgt. Over heel Vlaanderen zijn er geen cijfers van wat er nog achterblijft. Er bestaan geen methodes om dat te meten. Volgens de spreker gebeurt dit ook niet in het buitenland. Hij zou het interessant vinden om dat te meten, maar zwerfvuil is een zeer complex fenomeen, zeker als het gaat over het

verzamelen van exacte data. Precies omdat het zo diffuus verspreid wordt over een grote oppervlakte, is het onmogelijk om daar exacte getallen over te krijgen.

Alle monitoring gebeurt door de cel Onderzoek & Monitoring binnen de OVAM. Er is geen enkele invloed van producenten om de cijfers bij te kleuren of de gebruikte methodieken bij te stellen. De studies voor het inschatten van de hoeveelheid zwerfvuil die de gemeenten inzamelen en de data voor de netheidsindex, komen allemaal onafhankelijk tot stand en worden volledig door de OVAM beheerd.

Het zwerfvuilcharter bestaat uit diverse acties die genomen worden door verschillende actoren, zowel overheden als producenten. Ze hebben vooral betrekking op enerzijds preventie en anderzijds meer inspanningen op het vlak van handhaving. Al die acties zullen kunnen worden geëvalueerd in de loop van dit en volgend jaar in de mate waarin ze effectief worden uitgevoerd. Er zullen wel indicatoren zijn die bekijken of de actie in uitvoering is of niet. Wat betreft de impact op de hoeveelheid zwerfvuil in Vlaanderen, zal men terugvallen op de globale cijfers die de OVAM om de twee jaar verzamelt. Dan zal men merken of er enige impact is van bijkomende acties of niet. Op voorhand kan men niet zeggen welke daling of stijging precies te wijten is aan welke precieze actie, omdat zwerfvuil een zeer globaal en diffuus probleem is dat men niet zomaar kan vastpinnen op een specifieke actie.

Het bekendmaken van de zwerfvuilcijfers moet met de nodige zorg gebeuren. De zwerfvuilhoeveelheden en de kosten eraan verbonden, worden opgevraagd bij alle gemeenten. Die cijfers van de gemeenten die data aanleveren, moeten zorgvuldig worden gevalideerd. Als de cijfers niet voor 100 procent duidelijk zijn, moeten er bijkomende vragen worden gesteld. Er moet een peer review op gebeuren. Om te zorgen dat die cijfers betrouwbaar zijn, is de nodige tijd nodig om ze te verzamelen en is het niet mogelijk om al in het eerste kwartaal van het jaar een cijfer te hebben van het jaar voordien. Het meten is een heel lastige en delicate problematiek. Daarom vindt de OVAM het belangrijk dat dat met de nodige zorg kan gebeuren.

De spreker bevestigt dat er bijkomend dertig handhavers zullen worden ingeschakeld op Vlaams niveau. De aanwervingen zijn aan de gang. Men hoopt hen in de loop van de zomer specifiek voor zwerfvuil te kunnen inzetten. Ze zullen rechtstreeks vanuit de OVAM worden aangestuurd en worden toegevoegd aan de cel Terreincontrole van de OVAM, die verantwoordelijk is voor handhaving in verband met allerlei afvalzaken.

Wat betreft de bruikbaarheid van plastic flessen die via pmd ingezameld worden voor nieuweflessenrecyclage stelt hij dat er op dit moment recyclage-installaties gebouwd worden, ook voor pet. De zuiverheidscriteria die zij moeten respecteren, zullen zo worden gesteld dat ze effectief in aanmerking komen om te worden gebruikt in een volgende fles. Het is contractueel vastgelegd dat die recyclage-installaties foodgraderecyclaten moeten produceren. Die recyclageprocessen moeten worden goedgekeurd door de Europese autoriteiten. De recyclage-installatie die wordt gebouwd voor pet, moet effectief die Europese goedkeuring krijgen. Dat zal pas kunnen gebeuren wanneer die installatie effectief draait zodat de nodige kwaliteitscontroles kunnen gebeuren.

Jaarlijks gaat er 9,6 miljoen euro naar de werking van Mooimakers. Een gedeelte van dat geld wordt nu reeds betaald door een heffing die opgelegd wordt via het interregionaal samenwerkingsakkoord verpakkingen. Het grootste deel, ongeveer 7 miljoen euro, wordt nu betaald via een vrijwillige bijdrage vanuit Fost Plus. Vanaf 2023 worden de zwerfvuilkosten doorgerekend aan de producenten. Vanaf dan worden de kosten van bewustmakingsmaatregelen, waarvan de Mooimakers een vorm is, opgelegd aan de producenten. Het zal dan geen vrijwillige bijdrage meer zijn maar een verplichte bijdrage die wordt opgelegd in het kader van het Materialendecreet, in navolging van de Europese SUP-richtlijn. De perceptie dat Mooi-

makers niet onafhankelijk zou kunnen werken, zal vanaf 2023 volledig kunnen verdwijnen want dan zal de financiering volledig via overheidsmiddelen kunnen gebeuren.

In verband met de stijging van de zwerfvuilcijfers en de netheidindex, klopt volgens de spreker de analyse dat er effectief al beter is opgeruimd, maar dat er tegelijkertijd meer afval op straat is terechtgekomen, zowel in de vuilbakken als ernaast. Daarom moet er worden ingezet op preventie. Dat was een van de focuspunten van het charter over zwerfvuil. Dat heeft vooral gekeken naar welke bijkomende acties kunnen worden genomen op het vlak van handhaving en op het vlak van preventie. Een van de acties is dat er een green deal wordt afgesloten met de voedingssector en de distributiesector om te kijken naar manieren om minder verpakkingen en meer herbruikbare verpakkingen te gebruiken. Zolang er niet wordt overgestapt naar minder wegwerp, zal het moeilijk blijven om zwerfvuilproblemen aan te pakken.

De teneur van de communicatie vanuit de OVAM zal verschuiven, aldus John Wante. Het zal er niet enkel meer over gaan dat men iets in de vuilbak moet gooien, maar steeds meer dat men wegwerp moet vermijden. Het is niet voldoende om iets in de juiste vuilbak te gooien, er moet sowieso meer worden omgeschakeld naar hergebruik. Dat zal steeds meer in de communicatie naar voren komen. Er is wetgeving in VLAREMA ingeschreven om bijvoorbeeld op evenementen veel meer de switch te maken naar hergebruik en minder wegwerpbekers te gebruiken. De Europese SUP-richtlijn verplicht om de komende jaren inspanningen te doen om de hoeveelheid eenmalige plastic verpakkingen voor voeding af te bouwen. Ook daar zal men zowel op federaal als op Vlaams niveau inspanningen moeten doen om die wegwerpverpakkingen af te bouwen. Dat gaat niet enkel over drankverpakkingen maar ook over voedingsverpakkingen.

De stijging kan niet te wijten zijn aan een andere methodiek want met de netheidsindex wordt elk jaar op dezelfde manier gemeten. John Wante heeft geen glashelder antwoord op de vraag waar die stijging dan wel aan ligt. Men kan alleen vaststellen dat de voorbije jaren in de richting van de lokale besturen en ook door de lokale besturen zelf, veel meer inspanningen zijn gebeurd op het vlak van communicatie. Het zwerfvuilprobleem heeft zeer veel aandacht gekregen vanuit de overheid. Dat kan een verklaring zijn waarom er meer wordt opgeruimd.

De studie over statiegeld die is gemaakt in 2015 door de OVAM, is nog op heel wat punten actueel, aldus de spreker. De laatste jaren heeft men wel extra informatie gekregen, onder andere over wat de resultaten zijn van het zwerfvuil in andere landen en wat de impact is die daar is waargenomen ten gevolge van de invoering van statiegeld. Wat de financiële impact betreft, is er ook een verschuiving. De zwerfvuilkosten waarmee gerekend is in de studie van 2015, werden toen op een lager niveau ingeschat dan vandaag. Sinds 2015 is er een veel nauwkeurigere methodiek om de zwerfvuilkosten te bepalen en die liggen een stuk hoger dan wat werd aangenomen in de impactstudie. Dat kan een impact hebben op de financiële kosten-batenanalyse van de studie.

Het is nog te vroeg om te zeggen of er beleidsaanbevelingen zullen worden gekoppeld aan de studie over de referentiekosten voor de vergoeding van zwerfvuil. Men focust zich nu op het zo goed mogelijk berekenen van de zwerfvuilkosten. Door dat nauwkeuriger te gaan berekenen, krijgt men uiteraard meer inzicht in hoe die kosten samengesteld zijn. Naarmate men die kosten gaat vergoeden, zal men meer in het vizier krijgen wat het verschil is in prestaties tussen de verschillende lokale besturen. Dat wordt misschien wel een nieuw beleidsitem, namelijk hoe kostenefficiënt de opruiming gebeurt en in hoeverre lokale besturen goede praktijken met elkaar kunnen uitwisselen.

John Wante denkt dat men in september klaar zou kunnen zijn met de studie van de referentiekosten. De resultaten van de metingen van de fractietellingen zullen eerder aan het einde van het jaar bekend zijn, wanneer de metingen van de zomer volledig zijn verwerkt.

Kauwgom en sigarettenpeuken zijn in het zwerfvuil duidelijk een fractie met een significante impact. Die producenten zullen ook wel de kosten moeten gaan betalen van het zwerfvuil dat ontstaat ten gevolge van kauwgom en tabak. De financiering van Mooimakers is voor het grootste deel door de verpakkingsector gebeurd. Vanaf 2023 zullen ook de producenten van kauwgom en tabak hun aandeel in de zwerfvuilkosten volledig moeten betalen, zowel voor de opruiming ervan als voor de sensibilisering en de coaching van de gemeenten.

John Wante besluit met de ondersteuning die gemeenten kunnen krijgen van de OVAM voor handhaving. Het is altijd een onderdeel geweest van het takenpakket van Mooimakers om de gemeenten te coachen en op het vlak van handhaving goede praktijken door te geven, zowel vormen van zachte handhaving, nudging, als vormen van harde handhaving. Nu de OVAM de dertig nieuwe handhavers op het terrein zal uitsturen, zal dat extra ervaringen met zich meebrengen die kunnen worden meegenomen bij het ondersteunen van de lokale besturen. Men zal ook moeten zien hoe de handhavers gemonitord worden en wat de beste manier is om hen te evalueren. Of dat is op basis van het aantal boetes of van het aantal mensen dat men heeft kunnen aanspreken, moet nog worden bekeken.

Els Gommeren merkt op dat handhaving ten aanzien van zwerfvuil heel moeilijk is omdat men moeilijk daders kan identificeren. Men probeert alles in het werk stellen om aan handhaving op zwerfvuilgevoelige plekken te doen, bijvoorbeeld in de zomer aan de kustlijn, waar er heel wat toeristen rondlopen. Een van de vormen is de zachte handhaving. Wanneer mensen worden aangesproken op hun gedrag terwijl anderen dat zien, wordt men aangezet om het juiste gedrag te vertonen. Het kan ook wel eens agressie uitlokken. Er worden opleidingen ter beschikking gesteld van de lokale besturen om om te gaan met agressie en over hoe deze mensen aan te spreken. Dat is een belangrijke nuance in heel het verhaal.

Wat betreft de metingen zijn er de netheidsindex en de tweejaarlijkse enquête. Wanneer er lokaal acties gebeuren, bijvoorbeeld 'on the go'-projecten in de steden Roeselare, Gent en Genk, zal op microniveau de impact worden bekeken van de maatregelen die men heeft genomen ten aanzien van het zwerfvuil door heel lokaal te meten. Dat doet men trouwens ook in de coachingtrajecten en projecten zwerfvuil en sluikstorten, want monitoring is een van de belangrijkste onderdelen om daarin het beeld correct te krijgen.

2. Fost Plus

Steven Boussemaere wijst erop dat de basismissie van Fost Plus is om de producentenverantwoordelijkheid voor huishoudelijke verpakkingen vorm te geven, een principe dat door de overheid is ingevoerd om producenten zelf verantwoordelijk te stellen voor de gevolgen die hun producten kunnen hebben en hen dus ook zelf verantwoordelijk te stellen en zelf te laten organiseren hoe ze welbepaalde doelstellingen wensen te behalen. Het zijn ook de leden van Fost Plus die finaal de boetes zullen betalen voor het geval er bepaalde doelstellingen die in het interregionaal samenwerkingsakkoord voorzien zijn, niet worden bereikt. Op het niet bereiken van de recyclagedoelstellingen die vasthangen aan de producentenverantwoordelijkheid staan er vrij zware boetes.

De leden van Fost Plus zijn vele jaren geleden al proactief het engagement aangegaan om samen met de overheid te werken aan de mentaliteits- en gedragsverandering met betrekking tot zwerfvuil. Vanaf 2005 werden daartoe de eerste stappen

gezet en financiële bijdragen geleverd. Van meet af aan werd gesteld dat er een globale aanpak moest komen: voor alle materialen en zowel voor zwerfvuil als voor sluikestorten. Steven Boussemaere onderstreept dat de middelen die sinds 2005 vanuit het verpakkend bedrijfsleven worden geïnvesteerd in de strijd tegen zwerf- vuil, ook dienen om de aanwezigheid van sigarettenpeuken en kauwgum en elk ander item in het zwerf- vuil aan te pakken, maar ook van het sluikestorten van grote hoeveelheden restafval, bouw- en sloopafval, afgedankte koelkasten enzovoort. Ook daar is de verpakkingsector niet meteen omwille van zijn producten bij be- trokken. Dat alles wordt altijd globaal bekeken. Steven Boussemaere roept daarom op om ook de andere sectoren finaal verantwoordelijk te stellen voor hun producten die in het zwerf- vuil of de sluikestort terug te vinden zijn.

Misschien wordt de indruk gecreëerd dat Fost Plus zelf zijn resultaten maakt en controleert en zelf alle metingen doet en zo tegelijk rechter en partij is. Maar Fost Plus doet op het terrein niet zelf de metingen, laat staan dat het die zou beïnvloe- den. De OVAM doet dat, net om die rechter-en-partijsituaties te vermijden. Voor wat betreft de resultaten van recyclage en nuttige toepassingen heeft Fost Plus de verplichting om het bereiken van een bepaalde doelstelling aan te tonen. Fost Plus rapporteert daarover aan de IVC, die deze resultaten nauwgezet moet controleren, valideren en, indien nodig, aanpassen.

Uiteraard is Fost Plus ook vragende partij voor meetmethodes die de vergelijking tussen de verschillende landen eindelijk eens objectief maken. Al zal het volgens Steven Boussemaere blijven afhangen van de eerlijkheid waarmee andere landen die regels toepassen. Als de overheid nieuwe meetmethodes oplegt, zal Fost Plus uiteraard altijd conform die nieuwe meetmethodes haar rapporteringen opbouwen.

De spreker is het ermee eens dat de uitbreiding van de blauwe zak enerzijds, en de inspanningen die worden geleverd om buitenshuis meer verpakkingen te cap- teren anderzijds, nog niet voldoende zijn om alle verpakkingen die door de leden op de markt worden gebracht te recyclen. Ze zijn niet allemaal geschikt voor recyclage. Het gaat om 15.000 tot 20.000 ton verpakkingen op een totale bij Fost Plus gedeclareerde hoeveelheid van 800.000 ton. Ook voor dat kleine aandeel wil Fost Plus dat haar leden beter recycleerbare alternatieven op de markt brengen. De leden moeten hun verpakkingen identificeren en in verschillende categorieën rapporteren. Voor de niet-recycleerbare verpakkingen worden de hoogste tarieven betaald. Door rechtstreeks contact met die leden en door hen te stimuleren om roadmaps op te stellen om te evolueren in de richting van beter recycleerbare verpakkingen, kan die laatste doelstelling worden behaald. Fost Plus wil, naast het verspreiden van best practices, haar leden ook duidelijk maken dat ze voor hun product ook recycleerbare alternatieven kunnen gebruiken.

Volgens Steven Boussemaere is statiegeld geen goede oplossing voor België. Sta- tiegeld is bij oorsprong een instrument van selectieve inzameling. Het werd in het begin van de jaren 90 opgezet in een aantal landen om specifieke verpakkingen selectief in te zamelen. Aanvankelijk waren dat flesjes, later blikjes. Nu wordt dat in de context van de aanpak van zwerf- vuil geplaatst, en er wordt ook veel verge- leken met andere landen. Maar een groot verschil is dat men in de andere landen niet kan bogen op dergelijke performante inzamel-, sorteer- en recyclagesys- temen. Onze resultaten inzake plastic flessen zijn vergelijkbaar met de beste sta- tiegeldsystemen. Ook die blijven schommelen rond terugbrengpercentages van 90 procent. Ook in die landen zoekt men naar de resterende 10 procent. Als we bij ons statiegeld zouden invoeren, voegen we een nieuw systeem toe. Twee systemen in plaats van één, zonder wezenlijk beter resultaat: dat zal de consument heel veel geld kosten, aldus Steven Boussemaere. In Nederland breidt men nu het statie- geldsysteem uit van grote plastic flessen naar kleine. De inzamel- doelstelling van 85 procent werd daar vooropgesteld. Men schat de recurrente jaarlijkse meer-

kosten op 200 miljoen euro, en dat op totale systeemkosten van 250 miljoen euro. Uiteindelijk zal de consument deze factuur betalen.

De beslissing om statiegeld in te voeren zal uiteraard een impact hebben op de huidige werking. Er zullen in de blauwe zak nog altijd flessen aanwezig zijn. Die moeten gesorteerd worden. Maar de sorteercentra zullen heel wat minder materiaal zien aankomen en dat zal een economische impact hebben.

De kwaliteit van de petflessen die uit de sorteercentra komen, is vergelijkbaar met de kwaliteit die uit statiegeldsystemen voortkomt. Ook daar zit vocht en vuil aan de flessen. Onze kwaliteit is zeer goed, weet Steven Boussemaere. De recyclage-bedrijven werken graag met Belgisch materiaal. In de nieuwe sorteercentra zakt die kwaliteit ook niet door het toevoegen van andere plastic verpakkingen dan enkel de flessen en flacons in de nieuwe blauwe zak.

De Click is in opzet een beloningssysteem. Met gamingelementen wordt gepoogd de burger te stimuleren tot het juiste gedrag, ongeacht of het nu om verpakkingen of om andere zaken gaat. Het systeem werd gestart als webapplicatie, nu wordt de app voor de smartphone afgewerkt. Wie een plastic flesje opraapt en scant krijgt in ruil daarvoor een aantal Circular UCoins. Als je er genoeg hebt, kun je ze inruilen in de lokale handel, maar ze kunnen ook worden gekoppeld aan diverse spaarsystemen van Vlaamse steden en gemeenten om bijvoorbeeld culturele uitstappen te bekostigen. In De Haan werd een gemotiveerde partner gevonden om het systeem uit te testen. Daar werden de methodologie en de techniciteit achter de applicatie uitgetest, en ook de marketing errond en het logistieke natraject. Niet alleen wordt de burger gestimuleerd om het afval in de vuilnisbak te gooien, de inhoud van de straatvuilnisbakjes moet ook worden nagesorteerd om daaruit de recycleerbare fracties te halen.

Er staan nog andere projecten in de steigers. De Click werd gelanceerd op 15 september 2020, maar door de tweede lockdown kon de testing op het terrein niet echt gebeuren. Maar het concept kon wel worden scherpgesteld. Het eerste nieuwe project komt er op 1 juli in Antwerpen. Daar zal de Click in een aantal zones worden uitgetest. Daarna volgen andere kustgemeenten dan De Haan. Niet alleen het aantal gebruikers en clicks zal worden geteld, maar ook hoeveel activiteit het systeem genereert en hoeveel vouchers er worden ingeruild, en uiteraard ook hoeveel afval er wordt gerecupereerd uit de straatvuilnisbakjes en ten slotte ook welke impact dit alles heeft op de openbare netheid. Dit wordt allemaal in de schoot van het beslissingsorgaan Mooimakers gerapporteerd en opgevolgd.

Het beslissingsorgaan Mooimakers is paritair samengesteld met vertegenwoordigers uit de publieke en private sector, beantwoordt Steven Boussemaere een vraag van Mieke Schauvliege. Mooimakers neemt strategische beslissingen en keurt operationele plannen goed. Mooimakers wordt gefinancierd door het bedrijfsleven. Maar men moet zich afvragen wat men wil, aldus Steven Boussemaere. De kritiek luidt dat er te weinig verantwoordelijkheid wordt opgenomen. Maar als dat toch gebeurt via Mooimakers en als de financiering ter beschikking wordt gesteld en men probeert mee te werken aan een oplossing voor het zwerfvuilprobleem, dan komt er ook van die kant kritiek. Daar heeft Steven Boussemaere zijn bedenkingen bij.

Tot slot gaat Steven Boussemaere in op de handhaving, wat volgens hem het sluitstuk is van elk beleid. Hij begrijpt dat het handhaven van sluikstorten gemakkelijk is dan van zwerfvuil omdat de pakkans kleiner is. Moeilijk is echter niet onmogelijk. Hij roept dan ook op om de pakkans te verhogen. Daarom ondersteunt en financiert Fost Plus het initiatief om dertig extra handhavers in te zetten specifiek voor het handhaven van zwerfvuil.

3. Interregionale Verpakkingscommissie

Marc Adams verduidelijkt dat de cijfers die de IVC rapporteerde over Fost Plus en Valipac en ook de cijfers die gerapporteerd worden aan Eurostat, niet gaan over inzameling maar over wat effectief gerecycleerd wordt.

Er werd gevraagd hoeveel er bottle-to-bottle gerecycleerd werd. Momenteel wordt er ongeveer 54 procent bottle-to-bottle gerecycleerd en 85 procent van flessen tot nieuwe verpakkingen. De overige 15 procent wordt gebruikt voor kledingvezels. Die situatie zal binnen enkele jaren anders zijn. Sources ALMA en SUEZ bouwt momenteel een fabriek in de buurt van Charleroi waar de Belgische petflessen gerecycleerd zullen worden. Zoals de OVAM al aangaf, zal die fabriek foodgrademateriaal afleveren dat opnieuw op de Belgische markt gebracht zal worden.

Op de vraag hoe dat allemaal gecontroleerd wordt, antwoordt *Marc Adams* dat dat op verschillende manieren gebeurt. Uiteraard wordt bekeken of de cijfers wel correct zijn. Er wordt ook gecontroleerd op het terrein, waarbij moeilijke stromen meer gecontroleerd worden dan de gemakkelijke stromen. Een belangrijk deel van die controle is de audit. Voor de erkenningen van Fost Plus en Valipac moeten ze een audit ondergaan door onafhankelijke bureaus op de effectieve recyclage. Er wordt gecontroleerd bij de recyclagebedrijven wat en hoe gerecycleerd wordt en daarover wordt een rapport uitgebracht, parallel aan het erkend organisme en de IVC. Hij is ervan overtuigd dat de cijfers over recyclage stroken met wat er effectief gerecycleerd wordt.

Er werd gevraagd naar de berekeningsmethode en een eventuele correctie. Daarvoor verwijst *Marc Adams* naar zijn presentatie. Wat de berekening van de resultaten van de erkende organismen betreft: zij moeten de resultaten behalen voor het geheel van hun leden. Er wordt dus niet gecorrigeerd op het vlak van bijvoorbeeld freeriders. Uiteraard zitten er in de cijfers die gerapporteerd worden aan Europa wel correcties. Hij geeft een paar cijfers als voorbeeld. Fost Plus communiceert op dit moment 94,9 procent recyclage. Het laatste cijfer dat België zeer binnenkort zal rapporteren, is het cijfer voor 2019: 84,21 procent recyclage. Dat geldt voor heel België, waarbij rekening gehouden wordt met freeriders, parallelle import en dergelijke. Vanaf volgend jaar zal dat cijfer ongetwijfeld lager zijn, want dan moet met alle aspecten van de nieuwe Europese berekeningsmethode rekening worden gehouden.

Marc Adams begrijpt dat de commissieleden erg geïnteresseerd zijn in de cijfers voor Vlaanderen. Gewestelijke cijfers vormen echter een probleem, niet omdat men niet weet wat er gerecycleerd of ingezameld wordt in Vlaanderen, maar omdat de op de markt gebrachte hoeveelheden niet gewestelijk opgesplitst worden. Op basis van wat er op de Belgische markt gebracht wordt, kan men enkel een ruwe inschatting maken van wat er op de Vlaamse markt gebracht wordt.

Fost Plus laat vandaag heel mooie cijfers zien: 92 procent inzameling van petdrankflessen. *Marc Adams* vindt dat de methode waarmee dit berekend wordt, coherent is. Het exacte cijfer moet natuurlijk nog gecontroleerd en geverifieerd worden. In vergelijking met de retourpercentages in statiegeldlanden als Duitsland en Noorwegen, ligt dat cijfer hoger. In Noorwegen bedraagt het retourpercentage tussen de 85 en 90 procent en in Duitsland is het ongetwijfeld lager dan 85 procent.

Er werd gevraagd naar de Recoverstudie. Daarin werden inderdaad een aantal bemerkingsen gemaakt, die de IVC wel degelijk opgevolgd heeft. Volgens *Marc Adams* heeft die Recoverstudie een worstcasescenario bestudeerd. Er werden strengere criteria gehanteerd – wat uiteraard een recht is – dan bij de huidige en zelfs bij nieuwe Europese berekeningsmethoden. Zo werden de metalen die gerecupereerd worden uit schroot – ook in de nieuwe Europese berekeningsmethode toegelaten

– niet meegenomen in de Recoverstudie. Die studie dateert ook van voor de uitbreiding van de blauwe zak en is dus al gedeeltelijk achterhaald.

In welke mate wordt er opgevolgd of er daadwerkelijk gerecycleerd wordt, in het bijzonder inzake de nieuwe stromen in de pmd-zak, zoals folies? Zoals Marc Adams al zei, zullen de petflessen in de toekomst gerecycleerd worden in de nieuwe fabriek in België. Maar ook de PE-folies zullen in een nieuwe fabriek in Vlaanderen gerecycleerd worden tot folie. Het is de bedoeling om zo veel mogelijk in te zetten op recyclage in België en om zo veel mogelijk te verifiëren dat die recyclage circulair is en zelfs circulair op korte afstanden. Dat wil zeggen dat het afval, afkomstig van de Belgische markt, weer ingezet zou moeten worden voor producten – idealiter voor verpakkingen – voor de Belgische markt. Om die doelstelling te bereiken, werkt de IVC momenteel samen met Fost Plus. Men bevindt zich nu in een overgangssituatie naar die nieuwe recyclage-infrastructuur. Uiteraard wordt opgevolgd dat ook nu alles effectief gerecycleerd wordt. Zo was er vorig jaar nog een bevraging bij alle plasticrecyclagebedrijven om boven op de audits, de bevestiging te hebben dat er geen verliezen waren in de recyclageprocedures.

Er was een vraag over de relevantie van de statiegeldstudie van 2015 van de OVAM. De OVAM heeft daar al op geantwoord. Marc Adams stelt zich echter een aantal vragen. Ten eerste dateert die studie van voor de invoering van de nieuwe blauwe zak en werd er een vergelijking gemaakt tussen enerzijds het statiegeldsysteem en anderzijds de oude blauwe zak. Op dat vlak is de studie volgens hem wel aan actualisatie toe. Verder bleken een aantal van de toenmalige uitgangspunten achteraf niet voor 100 procent correct. Zo werden de retourpercentages in statiegeldsystemen in die studie wel degelijk te hoog ingeschat. Ondertussen is geweten dat 85 procent het hoogst haalbare is. Toch vindt Marc Adams dit een relevante studie.

Marc Adams vindt de evolutie van de zuiverheid van de stromen in vergelijking met statiegeldlanden zeer belangrijk. Hij kan bevestigen wat gezegd werd door Fost Plus: de kwaliteiten hier zijn wel degelijk vergelijkbaar met die van statiegeldlanden dankzij zware investeringen in de sorteercentra. Er zijn vijf nieuwe sorteercentra gebouwd of in opbouw. De twee Vlaamse sorteercentra zijn al volledig operationeel. Daardoor kan met de nieuwe blauwe zak effectief dezelfde kwaliteit behouden blijven als met de oude blauwe zak, al was dat niet evident. Marc Adams vreest echter dat met de eventuele invoering van statiegeld ook de samenstelling van die basisfractie verandert, zoals ook werd aangegeven door Fost Plus. De kosten zullen niet verminderen, want er blijven op dat moment nog altijd flessen en blikjes aanwezig in die blauwe zak, zij het in mindere mate. Hij vreest dat de sorteercentra daardoor minder goed zullen werken. Sorteren zal dan volgens hem in ieder geval moeilijker worden. Op dit moment is er zeker geen probleem inzake de zuiverheid van de stromen: die is vergelijkbaar met die in de statiegeldlanden.

4. Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

Piet Coopman antwoordt op vragen die rechtstreeks aan de VVSG werden gesteld. In de eerste plaats stelde hij in zijn presentatie dat er in de huidige OVAM-studies een onderschatting is van de reële zwerfvuilproblematiek. Die onderschatting zit op twee niveaus, ten eerste op het niveau van de kosten. Die studie brengt enkel de beleidskosten in kaart, terwijl er aan de zwerfvuilproblematiek ook maatschappelijke kosten verbonden zijn zoals milieuschade en sterfte van dieren. In de Recoverstudie worden die kosten op 1 miljard euro geschat. Daarnaast is er ook een onderschatting op het niveau van de effectief opgeruimde hoeveelheden. Op dat vlak moet Piet Coopman het antwoord van de OVAM bijtreden: op dit moment zijn er geen studies die aantonen wat dan precies de totale hoeveelheid is van zwerfvuil dat nog op de grond ligt.

Er werd ook gevraagd of er recentere studies zijn over de samenstelling van het zwerfvuil. De studie waarnaar Piet Coopman in zijn presentatie verwees, werd uitgevoerd door Limburg.net en is een representatieve studie uit 2018, nog niet zo lang geleden. Er zijn bij zijn weten geen recentere studies die een representatief staal aan zwerfvuil hebben geanalyseerd. Hij verwijst echter naar de fractietelling van de OVAM, die meer inzicht zou moeten geven in de samenstelling van het zwerfvuil. Uit de presentatie van de OVAM heeft hij begrepen dat er geen indicaties zijn dat het zwerfvuil nu anders samengesteld zou zijn. Hij voegt eraan toe dat zwerfvuil bestaat uit meer dan alleen maar drankverpakkingen.

Wat het doorrekenen van de kosten betreft, is de VVSG uiteraard een voorstander van een 100 procentproducentenverantwoordelijkheid voor alle fracties van zwerfvuil. De strijd tegen zwerfvuil is geen strijd tegen plastic, wat Piet Coopman betreft. Producenten zouden volledig verantwoordelijk moeten zijn voor het terugnemen van hun producten, eens ze afval geworden zijn. Dat betekent dat ze de kosten voor inzameling, recyclage en verwijdering van het zwerfvuil moeten dragen en internaliseren in de productkost. Dat kan er wat de VVSG betreft voor zorgen dat de producenten veel meer geconfronteerd worden met het afvalprobleem dat hun producten veroorzaken en een incentive vormen om die problematiek aan te pakken.

Er werd ook een vraag gesteld over voorbeelden rond preventie. In de eerste plaats gaat het voor de VVSG over de toepassing van wat Europa al vraagt. In de Europese SUP-richtlijn staat dat er vanaf 3 juli 2021 een verbod zou moeten zijn op kunststofproducten voor eenmalig gebruik, zoals bestek, borden en rietjes. Het is ondertussen 9 juni. Het is voor Piet Coopman onduidelijk wat de stand van zaken van dat aankomende verbod is. Verder heeft hij in zijn presentatie ook vermeld dat de VVSG voorstander is van – wat de SUP-richtlijn ook vraagt – een structurele afname van de hoeveelheid verpakkingen on the go zoals drinkbekers en voedselcontainers. Hij denkt dat de takeawaysector in de coronapandemie de vinger op de wonde heeft gelegd. Er kunnen volgens hem heel wat stappen vooruit gezet worden. In deze context denkt hij ook aan de regelgeving rond wegwerpbekers op evenementen en dergelijke. In VLAREMA werd de verplichting opgenomen om bij gemeentelijke evenementen en overheidsevenementen te werken met herbruikbare bekertjes. Voor andere evenementen wordt er nog een uitzondering voorzien, als men een selectieve inzameling van 90 procent kan garanderen. The proof of the pudding is in the eating. Die 90 procent is zeer moeilijk controleerbaar, zeer moeilijk handhaafbaar. In het licht van die doelstelling van de SUP-richtlijn om de hoeveelheid eenmalige verpakkingen, zoals drinkbekers, sterk te reduceren, denkt hij dat dit stuk van de regelgeving op termijn misschien opnieuw bekeken zou moeten worden.

Piet Coopman meent ook dat producenten nog stappen vooruit kunnen zetten in ecodesign. Hij denkt daarbij niet alleen aan investeren in recycleerbaarheid, want of een flesje uit virgin materiaal bestaat of volledig uit gerecycleerd materiaal, als het bij het zwerfvuil belandt, is dat een even groot probleem. Hij ziet wel opportuniteiten om te werken rond ecodesign op het vlak van zwerfvuilpreventie. Hij geeft een zeer concreet voorbeeld. Rond een sigarettenpakje hangt vaak nog plasticfolie en men kan zich afvragen of die plasticfolie nog wel nodig is, omdat die vaak bij het zwerfvuil belandt. Dikwijls gooien mensen die folie onmiddellijk na aankoop op de grond. Hij denkt dat er op dat niveau ook nagedacht moet worden over ecodesign. Misschien moet men het ook positief bekijken, kan men ook investeren in maatregelen die het voor mensen mogelijk maken of niet nodig maken om dingen te moeten kopen voor bijvoorbeeld consumptie on the go. Hij denkt bijvoorbeeld aan investeringen in drinkwaterfontein in de openbare infrastructuur. Dat is ook een manier om aan afvalpreventie te doen.

Als het gaat over afvalpreventie, maakt Piet Coopman van de gelegenheid gebruik om te verwijzen naar het zwerfvuilcharter. De VVSG ondersteunt uiteraard elk initiatief met als doel het verbeteren van de zwerfvuilproblematiek. De aanleiding voor het charter waren de slechte zwerfvuilcijfers in 2019. Het charter heeft tot doel om extra engagementen te nemen met het oog op het behalen van de doelstellingen tegen eind 2022. Zoals hij duidelijk stelde in zijn presentatie, ligt voor de VVSG de sleutel voor een betere aanpak van het zwerfvuilprobleem in een aanpak aan de bron. Iedereen kan vaststellen dat wat daarover in het charter staat, eerder beperkt is. Daarin wordt vooral verwezen naar de green deal Anders Verpakt, die echter nog ondertekend moet worden. De producenten en sectororganisaties hebben een jaar om voorstellen in te dienen. Pas vanaf eind 2022 worden de projecten uitgerold.

Piet Coopman stelt zich de vraag of dit op korte tijd nog tot grote resultaten zal leiden. De VVSG zet daar de schouders onder, maar heeft in dat kader aan de minister drie engagementen gevraagd: er moet in de green deal een apart hoofdstuk over zwerfvuil komen; de kosten moeten tegen 1 januari 2023 worden doorerekend aan de producenten; en de evaluatie van 2022 moet samen met de lokale besturen gebeuren die tot heden altijd de grootste lasten hebben gedragen. Dit laatste staat in schril contrast met de engagementen van verschillende bedrijfssectoren.

Wat is de visie van de VVSG op de dertig handhavers van de OVAM? Volgens Piet Coopman zullen zij bij de handhaving van de regels op zwerfvuil hetzelfde ervaren als de lokale besturen. De betrapping op heterdaad is immers cruciaal. De lokale besturen ervaren dat er bijna altijd discussies ontstaan omdat mensen ontkennen dat het zwerfvuil van hen is. Een handhaver moet de link tussen het blikje en de persoon die het achterlaat duidelijk kunnen aantonen. Volgens de spreker kan het project wel interessant zijn om op bepaalde icoonplaatsen voor een versterking van de capaciteit te zorgen. In een station van De Lijn of NMBS kan men wel een prikactie van een paar uur rond handhaving uitwerken waarbij men dan op heterdaad kan betrappen. Het is ook belangrijk om het effect van dit project met dertig handhavers in kaart te brengen. Als je hen in de zomer in de kustgemeenten inschakelt, moet je vooraf ook een nulmeting en achteraf een effectmeting doen zodat je weet of de versterkte handhaving invloed heeft op de hoeveelheid zwerfvuil. Geen enkele Vlaamse, Belgische of Europese studie toont aan dat een verhoging van de handhaving effectief een impact heeft op de hoeveelheid opgeruimd zwerfvuil. Piet Coopman voegt daaraan toe dat de VVSG in de gesprekken met de OVAM kanttekeningen zet bij de termijn waarop die dertig handhavers worden ingezet. Het is niet evident om dat op korte termijn te doen. Volgens de OVAM loopt de aanwervingsprocedure. Om te kunnen handhaven op basis van een gemeentelijk GAS-reglement moeten die personen echter een opleiding volgen en op naam worden aangewezen door de gemeente waar ze zullen handhaven. Die regels liggen vast in de federale GAS-wet. Daardoor zal de uitrol van het project mogelijk vertraging oplopen. Kunnen zij deze zomer dus al boetes uitschrijven?

Indien er camera's worden ingezet, dan moet men volgens Piet Coopman een onderscheid maken tussen zwerfvuil en sluikstorten. In veel gemeenten wordt er op gekende plaatsen gesluikstort: glasbollen, textielcontainers, icoonplaatsen waar er heel weinig sociale controle is. Als dat met de auto gebeurt en een camera legt de nummerplaat vast, dan verhoogt dat de kans op identificatie. Zwerfvuil wordt echter overal op het openbaar domein achtergelaten. Dan hebben camera's weinig zin, tenzij wijkagenten de persoon in kwestie herkennen.

Piet Coopman gaat ten slotte in op de hoogte van de boete. Hij pleit voor proportionaliteit. De huidige maximale GAS-boete is 350 euro, de gemiddelde GAS-boete voor alle soorten overtredingen ligt rond 150 euro. Uit de enquête van Mooimakers over hoe lokale besturen handhaven bij zwerfvuil, zal mogelijk blijken dat de

effectieve boete voor zwerfvuil nog heel wat lager ligt. Als men de proportionaliteit niet respecteert en als de boetes te hoog zijn, dan vergroot dat ook de kans op procedures. Een sanctionerend ambtenaar moet altijd in eer en geweten zelf een beslissing kunnen nemen over welke boete hij of zij uitschrijft voor een bepaalde overtreding.

5. Bond Beter Leefmilieu

Tycho Van Hauwaert wijst erop dat deze hoorzitting wel degelijk over zwerfvuil gaat, niet over nieuwe investeringen, de blauwe zak of recyclage. In Vlaanderen is veel zwerfvuil, het probleem wordt steeds groter en het is tijd voor een oplossing. Fost Plus staat in voor de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid en niet alleen voor recyclage. Fost Plus kan dus ook sturend werken rond preventie en herbruikbare en duurzame verpakkingen.

Van onderaf is er druk op het zwerfvuilbeleid van de overheid, maar er zijn ook een aantal Europese doelstellingen zoals de SUP-richtlijn en verbodsdoelstellingen. De druk wordt dus groter om iets aan het zwerfvuil te doen. Heel wat Europese landen werken op dezelfde manier samen met het Groene Puntorganisaties zoals Fost Plus en proberen de invoering van statiegeld tegen te houden.

Tycho Van Hauwaert gaat in op de zwerfvuilreductie tegen 2022. Over zeven maanden moet men 20 procent minder zwerfvuil hebben. De spreker hoort veel vragen en antwoorden, maar geen oplossingen om die 20 procent te halen. Hij vindt de term 'globale aanpak' te vaag en die vaagheid maakt het debat zo moeilijk. Hij pleit voor een onafhankelijke audit van Fost Plus om de monitoring van het zwerfvuil door te lichten. Kunnen daarnaast de onafhankelijke audits van IVC publiek worden gemaakt zodat de parlementsleden die ook kunnen inkijken?

Drankverpakkingen zorgen voor maar liefst 40 procent van het zwerfvuil. Wat met die andere 60 procent? BBL is voorstander van een productgerichte aanpak waarbij men per product kijkt wat werkt. Kunnen verpakkingen verboden, vervangen of herbruikbaar worden gemaakt?

Volgens BBL heeft de OVAM een aantal ambities en doelstellingen, maar voor bijvoorbeeld sigarettenpeuken die ook plastics bevatten zou het goed zijn om ook de producenten aan te sporen om alternatieven te ontwikkelen. In artikel 8 van de Europese richtlijn staat dat de opruimkosten moeten worden betaald door de vervuiler. Voorts moedigt BBL de OVAM en Fost Plus aan om alle vervuiling aan te pakken.

Wanneer het probleem van die 40 procent drankverpakkingen zou kunnen worden opgelost, zou er geld en tijd vrijkomen om ook resterende fracties aan te pakken, wat heel belangrijk is in de strijd tegen zwerfvuil.

Volgens BBL gaan de blauwe zak en statiegeld perfect samen. Fost Plus is sowieso verplicht om al die verpakkingen in te zamelen. Zelfs wanneer flesjes en blikjes niet meer via de blauwe zak worden ingezameld, moeten ze nog altijd worden ingezameld. Dat kan met de blauwe zak maar bijvoorbeeld in Duitsland, waar statiegeld goed functioneert, wordt ook nog een andere, gele zak gebruikt voor binnenhuisconsumptie.

Volgens BBL kunnen beide systemen naast elkaar bestaan en is statiegeld ook een goede manier om 'out of home'-consumptie aan te pakken. Het is niet de consument maar de producent die de factuur zal moeten betalen in het kader van die uitgebreide producentenverantwoordelijkheid.

Het systeem van statiegeld bestaat al heel lang, met name op glazen bierflesjes. Nederland en Duitsland breiden het systeem uit, zelfs al hebben ze nog een aparte zak, wat toch aantoonde dat het kostenefficiënt is.

Volgens BBL zijn de cijfers van 90 procent op basis van de inzameling via de blauwe zak niet altijd heel correct. Een statiegeldsysteem is heel transparant en nauwkeurig omdat elke drankverpakking wordt gescand met een barcode. Uit onderzoek bij meer dan vijfduizend Belgen dat in mei en juni 2018 is uitgevoerd, is gebleken dat acht op de tien burgers voorstander zijn van statiegeld.

De doelstelling is 20 procent minder zwerfvuil op het vlak van gewicht. Drankverpakkingen maken 40 procent uit van het volume zwerfvuil. Daarbij neemt die 40 procent volume ongeveer 20 à 30 procent gewicht in.

Wat de handhaving betreft, was er de vraag van de OVAM hoe die zal worden geëvalueerd, bijvoorbeeld door het aantal boetes. Volgens BBL is een daling van de hoeveelheid zwerfvuil een pertinenter criterium in de strijd tegen zwerfvuil. BBL gelooft trouwens niet dat de pakkans wordt verhoogd aangezien op heterdaad betrappen heel moeilijk is. Fost Plus betaalt voor meer handhaving maar daarbij ligt de focus op de consument als vervuiler en niet op producenteverantwoordelijkheid. Er moet dan ook meer controle komen op de cijfers van Fost Plus, bijvoorbeeld inzake de monitoring van het zwerfvuilbeleid die zowel operationeel als financieel opnieuw bij de Vlaamse overheid moet liggen.

Wat de Click betreft, bestaat er volgens BBL geen ander beloningssysteem in andere landen. Men kiest gewoon voor statiegeld. De uitbreiding van de Click ondanks het feit dat er nog geen evaluatiecijfers bekend zijn, is volgens BBL een manier om statiegeld nog wat langer tegen te houden. Tycho Van Hauwaert vindt de Click omslachtig, onnodig complex en een slechte variant op het statiegeldsysteem. Blikjes en flesjes die in openbare vuilnisbakken terechtkomen, worden verbrand. Drankverpakkingen die worden ingezameld via statiegeld, worden hoogwaardig gerecycleerd. Ondanks de vele charters is er ook geen daling van het zwerfvuil, dat is ook moeilijk te meten terwijl statiegeld leidt tot meetbare resultaten.

Een aanbeveling van BBL is cijfers sneller te rapporteren om daar die beleidsconclusie, met name statiegeld, aan te koppelen.

IV. Aanvullende vragen en antwoorden

1. Vragen

Tinne Rombouts vraagt om de bijkomende informatie nog te bezorgen. Wat het charter betreft, heeft zij uitdrukkelijk gevraagd welke bijkomende acties zullen worden ingezet met als garantie dat dan de doelstellingen worden gehaald. Ze meent te hebben begrepen dat de OVAM een charter heeft met allerlei acties en vraagt om dat charter over te maken.

Tinne Rombouts begrijpt dat de green deal een onderdeel zou zijn van het charter. Ze gelooft dat het voor een aantal producten interessant zou zijn om in te zetten op innovatie. Dat kan misschien een effect hebben op de zwerfvuilfracties. Maar dat zal niet het geval zijn voor alle producten. Voor welke zwerfvuilfracties kan er met innovatie en de green deal Anders Verpakt een oplossing worden gevonden en voor welke niet? Wordt er een verbod ingevoerd voor de zwerfvuilfracties die niet via innovatie kunnen worden bereikt?

Vervolgens heeft de spreker een vraag aan John Wante van de OVAM. De statiegeldstudie wordt geüpdatet. De kosten werden te laag ingeschat en zijn in werke-

lijkheid hoger. De resultaten rond statiegeld worden geüpdatet. Er wordt gezegd dat het positieve effect van statiegeld niet kan worden aangetoond. John Wante gaf aan dat er wel degelijk cijfermateriaal ter beschikking is, ook in het buitenland. Is de inschatting ten opzichte van 2015 positiever of negatiever wat betreft het statiegeldeffect in het buitenland?

Fost Plus uitte bezorgdheden over het overschakelen naar een statiegeldsysteem of een hybride systeem, onder andere rond de betaalbaarheid ervan. Kan Fost Plus het studiemateriaal en cijfermateriaal dat die bezorgdheden onderbouwt, bezorgen aan de commissie?

Ook over de Click zou er beperkte informatie beschikbaar zijn. Kunnen de cijfergegevens en de ervaringen hierrond worden gedeeld met de commissie?

Mieke Schauvliege dankt de sprekers voor hun antwoorden. Ze sluit zich aan bij de vraag van Tinne Rombouts om een analyse te krijgen van de kostprijs van de invoering van het statiegeld in het huidige systeem. Welke minimumhoeveelheid materiaal heeft Fost Plus nodig om het recyclagepercentage op peil te houden? Fost Plus heeft gerekend met een minimumcapaciteit. Is dat niet in strijd met het idee dat er zo weinig mogelijk afval moet worden geproduceerd? Toont Fost Plus hiermee niet aan te rekenen op een bepaalde hoeveelheid afval om te kunnen recycleren? Hoe ziet het verdienmodel eruit?

De spreker herhaalt haar vraag naar de prijs en de resultaten van het systeem de Click.

Sam Van Rooy vraagt Tycho Van Hauwaert om de studie over statiegeld te bezorgen. In hoeverre begrijpen de mensen welke gevolgen de invoering van statiegeld zou hebben op hun portemonnee en op de praktische gang van zaken?

Piet Coopman had het over boetes en de pakkans. Sam Van Rooy heeft veel respect voor de Witte Tornado's, die zwerfvuil opruimen. Zij zitten met de handen in het haar, omdat er steeds meer zwerfvuil wordt achtergelaten. Zij zeggen letterlijk dat enkel zware boetes een impact kunnen hebben. De spreker begrijpt het punt over de pakkans. Maar in bijvoorbeeld Singapore slaagt men er wel in om een heel hoge pakkans te hebben. Het is er kraaknet en dat heeft te maken met die hoge pakkans, met draconische boetes en met een mentaliteitswijziging die er bij de mensen worden ingepompt.

Sam Van Rooy is voorstander van een harde aanpak. Qua pakkans kan er in de Vlaamse steden nog heel wat verbeteren.

De voorzitter vraagt Tycho Van Hauwaert om de studie over te maken aan de commissiesecretaris, zodat die aan alle leden kan worden bezorgd.

2. Antwoorden

John Wante deelt mee dat het charter momenteel ter ondertekening voorligt en ter beschikking kan worden gesteld.

De green deal zal vooral inspelen op de takeawayverpakking, de distributiesector, de horeca, de 'on the go'-consumptie. Er moeten verpakkingen komen die minder snel worden weggegooid. Er moeten systemen komen die meer gebaseerd zijn op hergebruik en modellen die mensen ertoe uitnodigen om meer herbruikbaar cateringmateriaal aan te wenden. In die zin is er dus wel een overlap tussen de green deal en het charter over zwerfvuil. De green deal gaat uiteraard ook over andere zaken zoals b2b-toepassingen en het verminderen van verpakkingsafval in winkels. Takeaway zal specifiek inzoomen op zwerfvuil.

Het aantal studies dat de impact nagaat voor en na de invoering van statiegeld is heel beperkt maar de bestaande studies tonen wel een positieve evolutie aan. Het invoeren van statiegeld draagt wel degelijk bij tot een vermindering van de zwerfvuilproblematiek. Verder blijkt ook dat drankverpakkingen die onder het statiegeld vallen, in de landen waar statiegeld is ingevoerd, minder vaak in het zwerfvuil terechtkomen, aldus John Wante. Bij de interpretatie van de cijfers moet natuurlijk ook rekening worden gehouden met de lokale situatie in die landen. De meetmethode, de cultuur en de consumptie kunnen verschillen in die landen en het is dan ook moeilijk om daar zeer wetenschappelijke conclusies uit te trekken, maar de aanwijzingen zijn wel dat statiegeld leidt tot een verbetering.

Wat het bestaan van hybride systemen betreft, herhaalt *Steven Boussemaere* dat de twee systemen naast elkaar kunnen bestaan maar dat dit gigantische kosten zal betekenen zonder wezenlijk betere resultaten. Wanneer men naast het bestaande systeem van selectieve inzameling, sortering en recyclage, statiegeld invoert, zullen alle vaste en variabele kosten die daaraan gelinkt zijn, betaald moeten worden. Een aantal flesjes uit de blauwe zak zullen in het statiegeld terechtkomen maar over de twee systemen heen bekeken, zal men niet wezenlijk meer flessen capteren. Men kannibaliseert het bestaande systeem wanneer men statiegeld invoert. In andere landen heeft men wel statiegeld ingevoerd omdat zij geen systeem hebben waar de materiaalstromen, financiële stromen en datastromen kunnen worden beheerd zoals dat in België gebeurt.

Wat de kostprijs van het statiegeld betreft, zijn er studies gemaakt waaronder die van de OVAM waarin een simulatie is gemaakt van wat dit voor België zou kosten. *Steven Boussemaere* verwijst naar Nederland waar men nu begint met statiegeld op flesjes, wat gepaard gaat met jaarlijkse extra kosten voor de consument van 200 miljoen euro.

Het charter is door dertig partijen ondertekend, waaronder Fost Plus, dat de Click naar voren heeft geschoven. Het is de bedoeling om de Click in meerdere gebieden uit te testen. Daarvoor is 3,8 miljoen euro uitgetrokken. *Steven Boussemaere* zal de overige gevraagde gegevens aan de commissie bezorgen.

Gweny DE VROE,
voorzitter

Tinne ROMBOUTS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer
BBL	Bond Beter Leefmilieu
Comeos	Belgische federatie van de handel en diensten
DETIC	Belgisch-Luxemburgse vereniging van producenten en verdelers van cosmetica, detergents, onderhoudsproducten, lijmen en mastieken, biociden en aerosolen
Eurostat	statistical office of the European Union
Fevia	Federatie Voedingsindustrie
GAS	gemeentelijke administratieve sanctie
IVC	Interregionale Verpakkingscommissie
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
PE	polymeer polyetheen
pet	polyethyleentereftalaat
pmd	plastic flessen, metaalverpakkingen, drankkartons
SUP	single-use plastic
VLAREMA	Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaal-kringlopen en afvalstoffen
vte	voltijdsequivalent/voltijdequivalent
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
vzw	vereniging zonder winstoogmerk